

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
другий (магістерський) рівень вищої освіти

**на тему: Теоретичні засади обліку і контролю розрахунків з
покупцями**

Виконав: **Дворніченко Микола Володимирович**
здобувач спеціальності
071 «Облік і оподаткування»

Керівник: **Назаренко Інна Миколаївна**
професор кафедри обліку і оподаткування

Рецензент: **Крюкова Ірина Олександрівна**
професор кафедри обліку і оподаткування
Одеського державного аграрного університету
м. Одеса

Суми – 2025

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет

Економіки і менеджменту

Кафедра

Обліку і оподаткування

Ступінь вищої освіти

Магістр

Спеціальність

071 «Облік і оподаткування»

Завідувач кафедри

Затверджую:
І.М. НАЗАРЕНКО

« 08 » листопада 2024 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ
Дворніченку Миколі Володимировичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Теоретичні засади обліку і контролю розрахунків з покупцями

2. База практичного дослідження:

ФОП «Бистрік Олександр Володимирович» м. Суми

керівник роботи **Назаренко Інна Миколаївна, д.е.н., професор**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від

25.11. 2024 р. № 3873/ос

3. Строк подання здобувачем закінченого проекту (роботи) 24 грудня 2025 року

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

первинні документи, податкова звітність, законодавчо - нормативні акти з питань діяльності, обліку і звітування фізичних осіб-підприємців, монографії, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали науково-практичних конференцій, інструктивні матеріали щодо використання спеціалізованого програмного забезпечення, посібники, енциклопедії, матеріали власних наукових напрацювань

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

дослідити сутність розрахунків з покупцями; охарактеризувати особливості організації обліку розрахунків з покупцями; обґрунтувати особливості контролю діяльності ФОП та розрахунків; провести оцінку індикаторів діяльності фізичної особи-підприємця; оцінити практичні аспекти обліку розрахунків з покупцями у підприємця; деталізувати специфіку звітування ФОП; запропонувати автоматизацію обліку розрахунків з покупцями; обґрунтувати доцільність інвентаризації; сформулювати висновки

6. Дата видачі завдання

« 08 » листопада 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	жовтень 2024 р.	
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	грудень 2024 р. - січень 2025 р.	
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	лютий-липень 2025 р.	
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	вересень - жовтень 2025 р.	
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	жовтень-листопад 2025 р.	
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	листопад 2025 р.	
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	10-15 грудня 2025 р.	
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	15-23 грудня 2025 р.	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі, деканат	24 грудня 2025 р.	
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	18-28 грудня 2025 р.	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	29 грудня 2025 р.	

Здобувач вищої освіти за другим
(магістерським) рівнем

Микола ДВОРНІЧЕНКО

Керівник роботи

Інна НАЗАРЕНКО

АНОТАЦІЯ

Дворніченко М.В. «Теоретичні засади обліку і контролю розрахунків з покупцями». Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр» за освітньою програмою «Облік і оподаткування» зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування». Сумський національний аграрний університет, Суми, 2025.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретичних, методичних і прикладних аспектів обліку та контролю розрахунків фізичної особи-підприємця з покупцями в умовах функціонування спрощеної системи оподаткування та посилення регуляторних вимог.

У першому розділі кваліфікаційної роботи розрахунки з покупцями розглянуто як комплексну економічну категорію, що поєднує облікову, фінансову та управлінську складові й безпосередньо впливає на формування дебіторської заборгованості, платоспроможність та фінансову безпеку суб'єкта малого підприємництва. На основі аналізу наукових джерел визначено мету бухгалтерського обліку розрахунків з покупцями підприємця, яка полягає у формуванні повної, достовірної та своєчасної інформації про обсяги виручки, стан дебіторської заборгованості та рух грошових коштів з метою забезпечення контролю за дотриманням лімітів доходу, виконання податкових зобов'язань і оптимізації грошових потоків. Обґрунтовано, що цифровізація облікових процесів є ключовим чинником підвищення прозорості та ефективності підприємницької діяльності. Значну увагу приділено дослідженню внутрішнього самоконтролю фізичної особи-підприємця як превентивного елемента системи фінансової безпеки. Доведено, що в умовах обов'язкової фіскалізації та розширення податкового навантаження самоконтроль набуває особливої актуальності як інструмент мінімізації штрафних і фіскальних ризиків. Розкрито сутність самоконтролю як сукупності регулярних процедур перевірки господарських операцій з покупцями на відповідність чинному законодавству та внутрішнім бізнес-цілям.

У другому розділі кваліфікаційної роботи оцінено показники діяльності підприємця, проаналізовано організацію обліку доходів підприємця другої групи єдиного податку, особливості договірних відносин з покупцями, первинного документування та звітності. Розглянуто механізм звітування підприємця, особливості використання кабінету платника податків.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи обґрунтовано доцільність автоматизації обліку розрахунків з покупцями за допомогою програмного забезпечення «BAS: Бухгалтерія», а також періодичного проведення інвентаризації товарів з урахуванням специфіки швидкопсувної продукції. Деталізовано алгоритм проведення інвентаризації, запропоновані форми документації для інвентаризаційного процесу..

У контексті євроінтеграційних процесів обґрунтовано доцільність переходу фізичних осіб — підприємців на класифікацію видів економічної діяльності за системою NACE 2.1 як чинника підвищення конкурентоспроможності та сталого розвитку підприємців в Україні. Систематизовано аргументи щодо впливу впровадження NACE 2.1 на підвищення точності ідентифікації видів економічної діяльності підприємця з урахуванням структурних змін в економіці, цифровізації та розвитку сфери послуг, а також визначено роль цієї гармонізації у забезпеченні сталого розвитку та зростанні конкурентоспроможності фізичних осіб-підприємців в Україні.

Ключові слова: декларація, інвентаризація, контроль, облік, оподаткування, підприємець, розрахунки з покупцями.

ABSTRACT

Dvornichenko M. “Theoretical foundations of accounting and control of settlements with buyers.” Qualification work for obtaining a higher education degree ‘Master’ in the educational program “Accounting and Taxation” in the specialty 071 “Accounting and Taxation.” Sumy National Agrarian University, Sumy, 2025.

The thesis is devoted to the study of theoretical, methodological, and applied aspects of accounting and control of settlements between individual entrepreneurs and buyers in the context of a simplified taxation system and stricter regulatory requirements.

In the first chapter of the thesis, settlements with buyers are considered as a complex economic category that combines accounting, financial, and management components and directly affects the formation of accounts receivable, solvency, and financial security of small businesses. Based on the analysis of scientific sources, the

purpose of accounting for settlements with buyers of an entrepreneur is determined, which consists in the formation of complete, reliable, and timely information about the volume of revenue, the status of accounts receivable, and cash flow in order to ensure control over compliance with income limits, fulfillment of tax obligations, and optimization of cash flows. It is substantiated that the digitization of accounting processes is a key factor in increasing the transparency and efficiency of entrepreneurial activity. Considerable attention is paid to the study of internal self-control of individual entrepreneurs as a preventive element of the financial security system. It has been proven that in the conditions of mandatory fiscalization and expansion of the tax burden, self-control becomes particularly relevant as a tool for minimizing penalties and fiscal risks. The essence of self-control is revealed as a set of regular procedures for checking business transactions with buyers for compliance with current legislation and internal business objectives.

The second chapter of the thesis evaluates the entrepreneur's performance indicators, analyzes the organization of accounting for the income of entrepreneurs in the second group of the single tax, the peculiarities of contractual relations with buyers, primary documentation, and reporting. The mechanism of reporting by entrepreneurs and the peculiarities of using the taxpayer's account are considered.

The third section of the thesis substantiates the feasibility of automating the accounting of settlements with buyers using the BAS: Accounting software, as well as periodically conducting inventory of goods, taking into account the specifics of perishable products. The algorithm for conducting inventory is detailed, and forms of documentation for the inventory process are proposed.

In the context of European integration processes, the expediency of transitioning individual entrepreneurs to the classification of economic activities according to the NACE 2.1 system is justified as a factor in increasing the competitiveness and sustainable development of entrepreneurs in Ukraine. Arguments regarding the impact of the implementation of NACE 2.1 on improving the accuracy of identifying types of economic activity of entrepreneurs, taking into account structural changes in the economy, digitalization, and the development of the service sector, are systematized, and the role of this harmonization in ensuring sustainable development and increasing the competitiveness of individual entrepreneurs in Ukraine is determined.

Keywords: declaration, inventory, control, accounting, taxation, entrepreneur, settlements with buyers.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ	11
1.1 Сутність, функції розрахунків з покупцями при здійсненні підприємницької діяльності	11
1.2 Теоретичні основи обліку розрахунків ФОП з покупцями	14
1.3 Аналіз наукових позицій щодо реалізації контрольних процедур у діяльності підприємців	17
РОЗДІЛ 2 ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ФОП «БИСТРІК ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ»	21
2.1 Оцінка діяльності ФОП «Бистрік Олександр Володимирович»	21
2.2 Облік розрахункового процесу ФОП з покупцями	25
2.3 Звітування ФОП, діяльність якого спрямована на співпрацю з покупцями	32
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЬНИЙ ПРОЦЕС ПІДПРИЄМЦЯ В ЧАСТИНІ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ	38
3.1 Автоматизація розрахунків з покупцями- пріоритет удосконалення управління	38
3.2 Інвентаризація як інструмент контрольного процесу ФОП	47
3.3 Перспективи приведення видів економічної діяльності ФОП у відповідність до класифікатора NACE 2.1 -UA	58
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	71

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах розвитку ринкової економіки важливе значення для забезпечення стабільної діяльності суб'єктів господарювання має ефективна організація обліку та контролю розрахунків з покупцями. Для підприємця своєчасне та достовірне відображення розрахункових операцій є необхідною умовою підтримання платоспроможності, управління грошовими потоками та мінімізації фінансових ризиків. Саме розрахунки з покупцями формують значну частину оборотних активів і безпосередньо впливають на фінансові результати діяльності підприємця.

Облік і контроль розрахунків з покупцями забезпечують інформаційну базу для прийняття управлінських рішень, сприяють дотриманню договірної дисципліни та запобігають виникненню простроченої дебіторської заборгованості. В умовах застосування різних форм розрахунків, використання готівкових і безготівкових платежів, а також цифровізації облікових процесів зростає потреба в удосконаленні методів бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю розрахункових операцій. Це зумовлює актуальність дослідження теоретичних і практичних аспектів обліку та контролю розрахунків підприємця з покупцями.

Питання обліку і контролю розрахунків з покупцями досліджують на сьогодні такі вітчизняні науковці: Бардадим М. [1], Кононенко Л. [6], Сисоліна Н. [6], Лоханова Н. [11], Мамонтова Н. [12], Попович О. [15], Пугаченко О. [16], Степаненко В. [19], Шот А. [23], Яременко Л. [25] та ін.

Зв'язок роботи з науковою темою. Кваліфікаційна робота виконувалася в межах науково-дослідної теми Сумського національного аграрного університету кафедри обліку і оподаткування: «Теоретичні, методологічні та практичні аспекти трансформації формування та аудиту обліково-звітної компоненти управління підприємств (установ, організацій) в транспарентних умовах інноваційної економіки» (номер державної реєстрації 0122U001378).

Мета і завдання дослідження. Метою написання кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних засад обліку і контролю розрахунків з покупцями.

Відповідно до мети визначено наступні завдання кваліфікаційної роботи:

- обґрунтувати сутність, функції розрахунків з покупцями при здійсненні підприємницької діяльності;
- узагальнити теоретичні основи обліку розрахунків ФОП з покупцями;
- здійснити аналіз наукових позицій щодо реалізації контрольних процедур у діяльності підприємців;
- провести оцінку діяльності ФОП «Бистрік Олександр Володимирович»;
- охарактеризувати облік розрахункового процесу ФОП з покупцями;
- розкрити звітування ФОП, діяльність якого спрямована на співпрацю з покупцями;
- проаналізувати автоматизацію розрахунків з покупцями як пріоритетний напрям удосконалення управління;
- обґрунтувати інвентаризацію як інструмент контрольного процесу ФОП;
- визначити перспективи приведення видів економічної діяльності ФОП у відповідність до класифікатора NACE 2.1 -UA.

Об'єктом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти обліку, оподаткування і контролю розрахунків ФОП з покупцями.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів, пов'язаних з обліком, оподаткуванням і контролем розрахунків з покупцями.

Методи дослідження. У процесі дослідження обліку і контролю розрахунків фізичної особи-підприємця з покупцями використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, що забезпечують комплексний та системний підхід до вивчення зазначеної проблематики. Метод аналізу застосовано для деталізації економічної сутності розрахунків з покупцями та особливостей відображення розрахункових операцій у бухгалтерському обліку ФОП. Метод синтезу дав змогу узагальнити отримані результати та сформувати цілісне уявлення про організацію обліку і контролю розрахунків з покупцями в підприємницькій діяльності. Абстрактно-логічний метод використано для формулювання теоретичних положень,

уточнення категоріального апарату та визначення ролі обліку і контролю розрахунків у системі управління діяльністю фізичної особи-підприємця. Порівняльний метод використано з метою зіставлення фактичних показників з нормативними вимогами та для виявлення відхилень у веденні обліку розрахунків. Документальний метод і метод суцільного та вибіркового спостереження застосовано під час дослідження первинних документів та звітності ФОП, що дало змогу оцінити повноту, своєчасність і достовірність відображення розрахунків з покупцями.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну базу дослідження становлять закони, положення, стандарти, наукові праці вітчизняних вчених, дані податкової звітності досліджуваного ФОП за період 2022 – 2024 рр., облікові дані підприємця.

Елементи наукової новизни. Результати наукового дослідження мають елементи наукової новизни та полягають в наступному:

набуло подальшого розвитку:

- узагальнення теоретичних аспектів обліку розрахунків з покупцями, що дозволило провести порівняльний аналіз розрахункового процесу з бухгалтерського, фінансового та управлінського підходів;

- обґрунтування доцільності автоматизації обліку розрахунків з покупцями за допомогою програми «BAS: Бухгалтерія», що надає наступні переваги: автоматичне формування проводок, реєстрація господарських операцій у режимі реального часу, мінімізація ручного введення даних; можливість оперативного відстеження заборгованості за кожним контрагентом, формування аналітичних звітів; автоматизоване створення рахунків, актів, накладних, можливість зберігання електронного архіву документів; гнучка система аналітичних розрізів, формування звітів за обраними параметрами та ін;

- розробка документації інвентаризаційного процесу, що дозволило запропонувати форму Інвентаризаційного опису товарів (продукти харчування) ФОП, а також форму Інструктивної картку інвентаризації товарів, яка узагальнює

етапи інвентаризаційного процесу, порядок дій, відповідальну особу та особливості документального супроводу;

- обґрунтування доцільності переходу фізичних осіб-підприємців на оновлену систему класифікації видів економічної діяльності NACE 2.1 в умовах гармонізації національної системи статистичного та економічного обліку з європейськими стандартами. Систематизовано аргументи щодо впливу впровадження NACE 2.1 на підвищення точності ідентифікації видів економічної діяльності ФОП з урахуванням структурних змін в економіці, цифровізації та розвитку сфери послуг, а також визначено роль цієї гармонізації у забезпеченні сталого розвитку та зростанні конкурентоспроможності фізичних осіб-підприємців в Україні.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення кваліфікаційної роботи можуть бути прийняті до впровадження в освітній процес, а також в практичну діяльність досліджуваного підприємця.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота є самостійно виконаною працею, наукові положення та висновки, які представлені в роботі, одержані здобувачем вищої освіти особисто.

Апробація результатів дослідження. Основні результати наукових досліджень були обговорені на науково-практичних конференціях, зокрема: Всеукраїнській науковій конференції студентів і аспірантів, присвяченій Міжнародному дню студента (17-21 листопада 2025 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації» (м. Суми, 18 листопада 2025 р.).

Публікації. Основні результати кваліфікаційної роботи викладено у 2 наукових працях загальним обсягом 0,5 ум. друк. арк.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи - 71 сторінка, робота містить 13 таблиць, 18 рисунків. Список використаних джерел налічує 30 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ

1.1 Сутність, функції розрахунків з покупцями при здійсненні підприємницької діяльності

У сучасних економічних дослідженнях розрахунки з покупцями розглядаються як багатокомпонентна економічна категорія, що відображає сукупність грошових, облікових і правових відносин між суб'єктами господарювання, які виникають у процесі реалізації продукції, виконання робіт або надання послуг. Їх сутність полягає у формуванні та погашенні дебіторської заборгованості, а також у впливі цих процесів на фінансовий стан, ліквідність і платоспроможність підприємства.

Розрахунки з покупцями у підприємницькій діяльності є формою економічних взаємовідносин, що виникають у процесі реалізації товарів, виконання робіт або надання послуг і зумовлюють виникнення зобов'язань покупця щодо здійснення оплати у грошовій чи іншій передбаченій договором формі у встановлені строки. У результаті таких операцій формується дебіторська заборгованість суб'єкта господарювання, яка визнається активом, погашення якого очікується у майбутніх періодах, та посідає вагомe місце у складі оборотних активів підприємства.

У таблиці 1.1 узагальнено наукові підходи до трактування розрахунків з покупцями диференціюються залежно від цільового спрямування дослідження, що зумовлює наявність як спільних характеристик, так і суттєвих відмінностей.

Оцінка результатів порівняльного аналізу, зафіксованого у таблиці 1.1, дозволяє виокремити наступні спільні та відмінні риси, які наочно подані на рисунку 1.1.

Таблиця 1.1 - Порівняльний аналіз сутності розрахунків з покупцями

Критерій порівняння	Бухгалтерський підхід	Фінансовий підхід	Управлінський підхід
Економічна сутність	Дебіторська заборгованість, що виникає внаслідок реалізації	Елемент оборотного капіталу підприємства	Інструмент управління грошовими потоками
Об'єкт дослідження	Факт виникнення та погашення заборгованості	Вплив на ліквідність і фінансову стійкість	Поведінка покупців та строки інкасації
Мета аналізу	Достовірне відображення у фінансовій звітності	Оцінка фінансових ризиків і платоспроможності	Оптимізація кредитної політики
Часова орієнтація	Минулі та поточні операції	Поточна й середньострокова перспектива	Переважно майбутня перспектива
Рівень регламентації	Високий (НП(С)БО, МСФЗ)	Середній (фінансова стратегія)	Внутрішні управлінські регламенти
Ризикова складова	Обмежено (резерв сумнівних боргів)	Кредитний та ліквідний ризики	Ключовий об'єкт управління
Кінцевий результат	Формування звітної інформації	Забезпечення фінансової стабільності	Підвищення ефективності збуту

**Джерело: складено автором за матеріалами [2, 13, 15, 18].*

Рисунок 1.1 - Спільні та відмінні риси щодо сутності розрахунків з залежності від підходів порівняння

**Джерело: складено автором.*

Розрахунки з покупцями слід розглядати як комплексну економічну категорію, що поєднує облікову, фінансову та управлінську складові, а ефективність їх організації залежить від узгодженості зазначених підходів. Розрахунки з покупцями виконують різні функції, деталізація яких подана на рисунку 1.2.

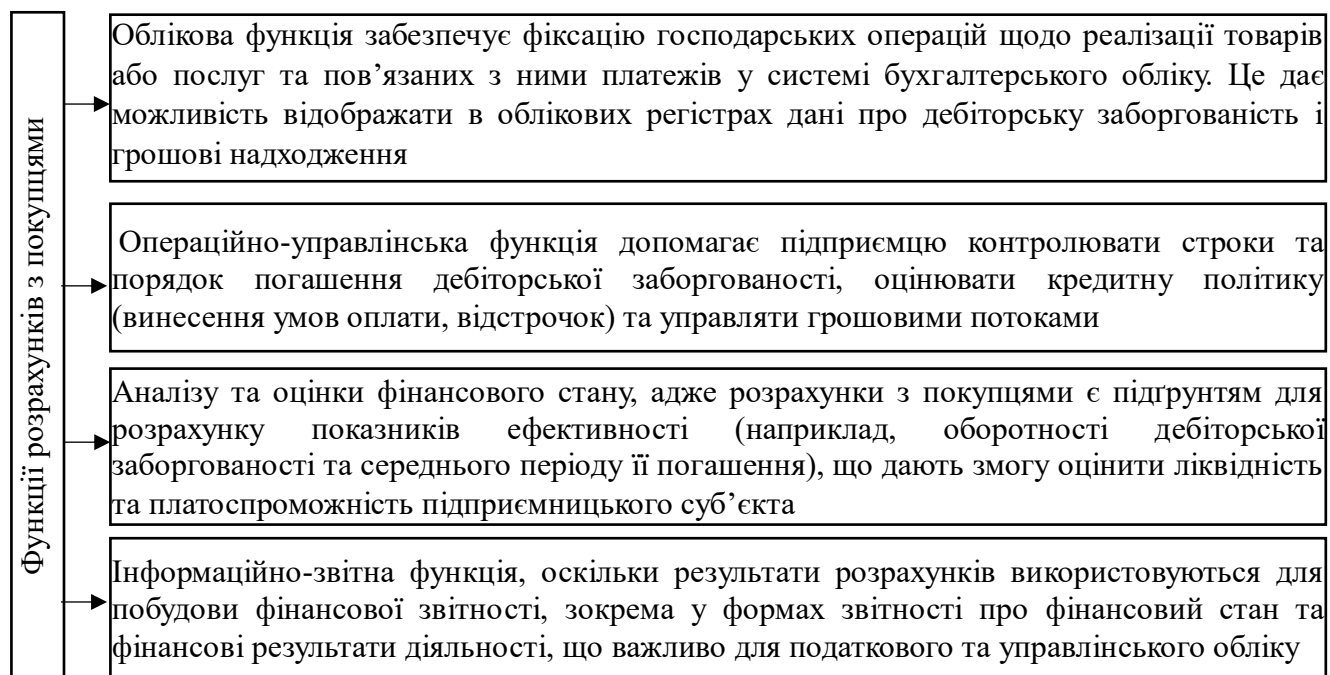

Рисунок 1.2 - Функції розрахунків з покупцями

**Джерело: складено автором за матеріалами [18, 26, 27].*

Взаєморозрахунки суб'єктів малого підприємництва (ФОП) із контрагентами-покупцями постають як багатогранна детермінанта фінансової архітектури бізнесу, що інтегрує в собі обліково-реєстраційну, операційно-регулятивну, аналітико-прогностичну та інформаційно-комунікативну домінанти. Релевантна імплементація цих функцій виступає каталізатором оптимізації фінансових потоків, інструментом підтримання належного рівня ліквідності активів та фундаментальною засадою забезпечення стратегічної стійкості підприємницької одиниці. При цьому системна диференціація обліку та превентивне управління дебіторською заборгованістю трансформуються у ключову прерогативу формування ефективної фінансової політики, спрямованої на мінімізацію кредитних ризиків та максимізацію чистого грошового потоку суб'єкта господарювання [18, 19].

1.2 Теоретичні основи обліку розрахунків ФОП з покупцями

У контексті перманентної реконфігурації вітчизняного податкового ландшафту та тотальної імплементації режимів фіскалізації, обліково-аналітичний контур взаємодії ФОП із дебіторами трансформується у домінантний механізм превентивного забезпечення фінансової стабільності та дотримання принципів регуляторного комплаєнсу суб'єкта мікропідприємництва.

На рисунку 1.3 узагальнено мету та завдання обліку розрахунків підприємця з покупцями.

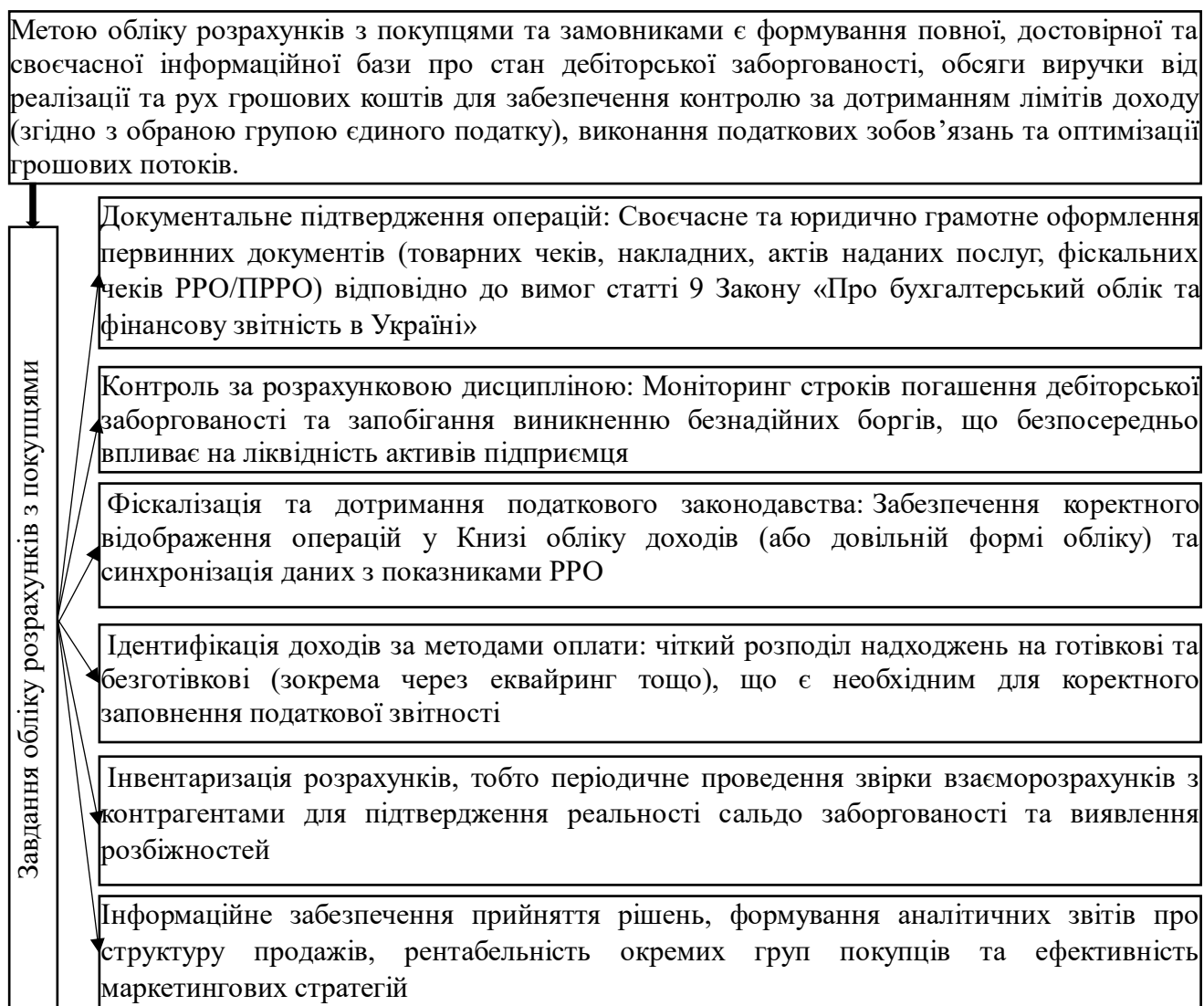

Рисунок 1.3 - Завдання обліку розрахунків з покупцями

*Джерело: складено автором за матеріалами [13, 14, 15, 18, 29].

Характеристика законодавчо-нормативних вимог до обліку розрахунків фізичних осіб-підприємців (ФОП) з покупцями визначається багаторівневою системою регулювання, що поєднує фіскальну прозорість, цифровізацію та суворий контроль за грошовими потоками (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2 – Характеристика законодавчо-нормативного регулювання обліку розрахунків ФОП з покупцями

Рівень	Характеристика законодавчо-нормативного регулювання
Базовий	ПКУ є фундаментальним актом, що встановлює ліміти доходу для платників єдиного податку та правила визнання виручки. Ключовою вимогою 2025 року є обов'язкове включення військового збору до структури податкових зобов'язань ФОП (1% від доходу для 3-ї групи та фіксована сума для 1-ї та 2-ї груп), що вимагає деталізації обліку розрахунків для коректного розрахунку бази оподаткування.
Спеціальний	Для ФОП 2–4 груп зберігається вимога обов'язкового застосування РРО/ПРРО при здійсненні розрахункових операцій у готівковій формі або за допомогою платіжних карток. З 2025 року відновлено повномасштабну систему штрафів за порушення правил фіскалізації, що посилює вимоги до документального підтвердження кожної операції з покупцем.
Методологічний	Облік доходів і витрат регулюється Наказом Мінфіну №405, який затверджує типові форми обліку для ФОП. Платники єдиного податку у 2025 році можуть вести облік у довільній формі (паперовій або електронній), проте вона має забезпечувати ідентифікацію дати, змісту та суми операції. Згідно зі ст. 9 Закону «Про бухгалтерський облік», ФОП зобов'язані зберігати первинні документи (виписки банку, фіскальні чеки, накладні) протягом встановлених термінів для підтвердження даних податкової звітності.

**Джерело: складено автором за матеріалами [5, 7, 14, 15].*

Законодавче поле 2025 року спрямоване на повну фіскалізацію розрахунків ФОП, де облік з покупцями розглядається не лише як внутрішній інструмент підприємця, а як доказова база для податкового контролю в умовах цифровізації економіки.

Аналіз наукових праць щодо обліку розрахунків з покупцями дозволяє виокремити наступні ключові аспекти та наукові ідеї в контексті тематики дослідження:

- науковцями досліджено вплив цифрових технологій (ПРРО, хмарні системи) на оптимізацію облікових процесів ФОП, зокрема автоматизацію фіксації розрахунків з покупцями;

- розкрито практичні аспекти ведення обліку доходів та розрахунків для різних груп ФОП, враховуючи специфіку оподаткування єдиним податком;
- проаналізовано зміни в податковому законодавстві 2024–2025 рр. та їхній вплив на методику відображення розрахунків з покупцями у ФОП;
- досліджено проблеми організації обліку розрахунків в умовах воєнного стану, зокрема питання ідентифікації сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості покупців;
- обґрунтовано методичні підходи до аналізу та управління дебіторською заборгованістю ФОП як інструменту забезпечення їх фінансової стійкості;
- розглянуто переваги використання хмарних облікових систем для ФОП у частині автоматичного обліку надходжень від покупців та інтеграції з банківськими сервісами;
- описано інноваційні підходи до фінансового моніторингу розрахунків, актуальні у світлі посилення вимог НБУ до касової дисципліни ФОП у 2025 році [1, 2, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 15].

У сучасному науковому дискурсі цифровізація облікових процесів ФОП розглядається як фундаментальний чинник забезпечення фіскальної прозорості та операційної ефективності. Вибір програмного забезпечення для обліку розрахунків з покупцями базується на принципах інтегрованості, мобільності та відповідності вимогам законодавства щодо фіскалізації. У таблиці 1.3 узагальнено характеристику програмного забезпечення для обліку розрахунків ФОП з покупцями.

Таблиця 1.3 - Характеристика програмного забезпечення для обліку розрахунків ФОП з покупцями

Клас програмного забезпечення	Приклади	Функціональні особливості та наукове обґрунтування
1	2	2
Спеціалізовані ПРРО (програмні РРО)	Checkbox, Вчасно.Каса, Cashalot	Забезпечують миттєву фіскалізацію розрахунків з покупцями. Науковці відзначають їхню роль у мінімізації транзакційних витрат та детінізації економіки.
Хмарні SaaS-системи обліку	Finmap, Dilovod, BookKeeper	Дозволяють вести облік доходів у реальному часі. Характеризуються високим рівнем

Продовження таблиці 1.3

1	2	3
		кібербезпеки та можливістю інтеграції з банківськими виписками (API).
Комплексні ERP-системи для малого бізнесу	Odoo, BAS Малий бізнес	Спрямовані на автоматизацію повного циклу: від замовлення покупця до аналізу рентабельності продажів. Використовуються для складного товарного обліку.
Платіжні агрегатори та еквайринг-платформи	LiqPay, Portmone, Fondy	Забезпечують автоматичне формування первинних даних про безготівкові розрахунки та їхню синхронізацію з обліковими формами ФОП.
Банківські додатки (B2B сегмент)	Монобанк (ФОП), Приват24 для бізнесу	Надають інструменти вбудованої бухгалтерії, що дозволяють формувати податкову звітність безпосередньо на основі розрахунків з контрагентами.

**Джерело: узагальнено автором.*

Інформація таблиці 1.3 засвідчує, що сучасною ключовою вимогою до програмного забезпечення є інтероперабельність - здатність різних систем (банк, ПРРО) обмінюватися даними без втручання користувача. Це дозволяє ФОП автоматично виконувати вимоги Податкового кодексу щодо обліку доходів та військового збору.

1.3 Аналіз наукових позицій щодо реалізації контрольних процедур у діяльності підприємців

Реалізація контрольних процедур у діяльності фізичних осіб-підприємців (ФОП) розглядається як багатовекторна система, спрямована на забезпечення комплаєнсу, мінімізацію фіскальних ризиків та оптимізацію бізнес-процесів. Сучасні наукові позиції акцентують увагу на переході від постреактивного контролю до превентивного моніторингу на основі Big Data та алгоритмів ПРРО. Переважно нормативно-правове регулювання контролю базується на ризико-орієнтованому підході. Основними актами є:

- ПКУ визначає межі камеральних та фактичних перевірок, а також процедури електронного аудиту (e-audit) [14];

- закон України “Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг” № 265/95-ВР регламентує контроль за розрахунковими операціями через систему фіскальних серверів ДПС;
- Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні та Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів встановлюють вимоги до касової дисципліни та фінансового моніторингу безготівкових розрахунків.

Сучасні дослідники виокремлюють три ключові концепції реалізації контролю у діяльності підприємств: фіскально-регуляторна - контроль як механізм забезпечення повноти сплати податків (зокрема військового збору) та дотримання лімітів доходу; цифрова - використання програмних РРО та API-інтеграцій для автоматизованого контролю розрахунків у реальному часі; антикризова - Організація внутрішнього контролю для запобігання втратам активів та ідентифікації сумнівних операцій в умовах воєнного

Контроль у ФОП перестав бути виключно зовнішнім (з боку держави), оскільки на сьогодні критичного значення набуває внутрішній самоконтроль, який реалізується через: валідацію первинних даних: перевірка відповідності сум у банківських виписках та звітах ПРРО; моніторинг податкового навантаження: автоматичний розрахунок лімітів для збереження права перебування на спрощеній системі оподаткування; комплаєнс-контроль: перевірка контрагентів на предмет наявності у санкційних списках або зв'язків з країною-агресором.

На сьогодні актуальності набуває питання використання внутрішнього самоконтролю ФОП, який розглядається не лише як засіб забезпечення фіскальної дисципліни, а як превентивна складова системи фінансової безпеки суб'єкта малого підприємництва. В умовах посилення регуляторних вимог (зокрема обов'язкової фіскалізації та запровадження військового збору для всіх груп спрощеної системи), самоконтроль стає критичним інструментом мінімізації штрафних ризиків.

Сутність внутрішнього самоконтролю ФОП - це сукупність регулярних процедур перевірки власної господарської діяльності, що здійснюються безпосередньо підприємцем або найманим персоналом, з метою встановлення

відповідності фактичних операцій з покупцями вимогам чинного законодавства, стандартам документообігу та внутрішнім бізнес-цілям.

На рисунку 1.4 узагальнено завдання самоконтролю розрахунків.

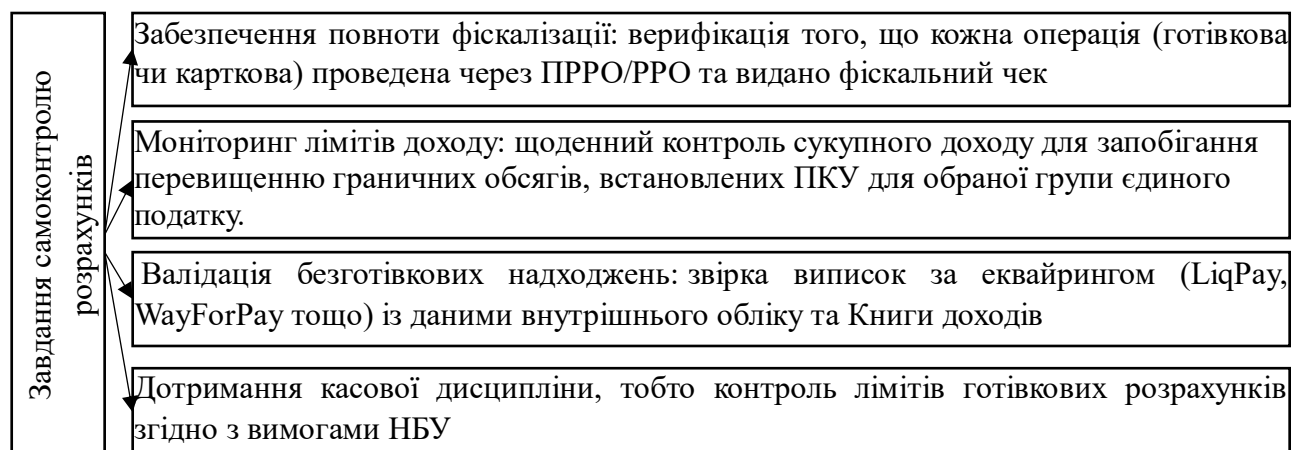

Рисунок 1.4 - Завдання самоконтролю розрахунків

**Джерело: складено автором.*

Пріоритетними напрями самоконтролю є: документальний (спрямований на перевірку наявності та коректності первинних документів (рахунків-фактур, актів, накладних); технологічний (передбачає контроль справності ПРРО та своєчасної передачі даних до сервера ДПС (Z-звіти); податковий комплаєнс (самостійний розрахунок та контроль своєчасності сплати єдиного внеску, єдиного податку та військового збору).

У таблиці 1.4 узагальнено характеристику системи внутрішнього самоконтролю ФОП.

Таблиця 1.4 - Узагальнена характеристика системи внутрішнього самоконтролю ФОП

Критерій	Опис
Регулярність	Безперервний моніторинг (real-time control) завдяки інтеграції банківських додатків та ПРРО.
Формалізованість	Перехід від паперових журналів до цифрових форм обліку, що автоматично сигналізують про помилки.
Ризико-орієнтованість	Концентрація уваги на операціях, що мають найвищий ризик визнання їх «нефіскальними» під час перевірок ДПС.
Адаптивність	Здатність системи контролю швидко змінюватися відповідно до нових вимог щодо оподаткування у воєнний період.

**Джерело: складено автором.*

Системі внутрішнього самоконтролю властиві як переваги, так і недоліки, які наочно подані на рисунку 1.5.

Аспект внутрішнього самоконтролю ФОП	Переваги	Недоліки
Підвищення якості управління	Самоконтроль дозволяє ФОП систематично відстежувати ефективність власних операційних процесів та приймати обґрунтовані управлінські рішення, сприяє своєчасному виявленню ризиків та порушень	Відсутність формалізованих процедур і стандартизованих інструментів може призводити до суб'єктивності оцінки результатів і неузгодженості в процесі контролю.
Забезпечення відповідності законодавству	Внутрішній контроль сприяє дотриманню податкових, бухгалтерських та інших нормативних вимог, що знижує ризики штрафів та санкцій	Реалізація контролю власними силами ФОП потребує значних часових затрат та навичок, що може відволікати від основної діяльності.
Захист активів і ресурсів	Контроль сприяє захисту активів від шахрайства, нецільового використання та фінансових помилок. Дослідження показують зворотний зв'язок між ефективним контролем і зниженням шахрайства у малих підприємствах.	Оскільки ФОП має обмежені ресурси, складні процедури контролю можуть бути економічно невиправдані для дуже малого бізнесу.
Покращення достовірності облікової інформації	Внутрішній самоконтроль сприяє підвищенню точності фінансової та управлінської інформації, що важливо для прийняття стратегічних рішень.	Без незалежних перевірок та внутрішнього аудиту самооцінка може бути неповноцінною, що спотворює дані й призводить до помилкових висновків
Сприяння оперативній ефективності	Системи контролю, навіть у спрощеному вигляді, допомагають оптимізувати витрати та бізнес-процеси	Надмірна бюрократія у самоконтролі може знизити гнучкість і адаптивність ФОП, особливо у динамічному середовищі малого бізнесу.
Конкурентоспроможність та стабільність бізнесу	Ефективні системи внутрішнього контролю пов'язані з покращеною стійкістю підприємства до ризиків і здатністю забезпечувати сталий розвиток	Самоконтроль без зовнішньої експертної оцінки може не враховувати всіх стратегічних ризиків, що обмежує потенціал довгострокового зростання.

Рисунок 1.5 – Переваги та недоліки системи внутрішнього самоконтролю

**Джерело: складено автором за матеріалами [3, 8, 16, 26, 27]*

Підводячи підсумки дослідження, доцільно зазначити, що для ФОП є актуальним питання реалізації контрольних процедур, які повинні бути спрямовані на дослідження значної кількості напрямів, пов'язаних з діяльністю та розвитком підприємницької діяльності.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ФОП «БИСТРІК ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ»

2.1 Оцінка діяльності ФОП «Бистрік Олександр Володимирович»

Досліджуваний ФОП здійснює свою діяльність понад 17 років, був зареєстрований 21.04.2008 р. Підприємницька діяльність реалізується у м. Суми. При реєстрації підприємця було обрано 9 різновидів КВЕД, конкретизація та узагальнення яких подано на рисунку 2.1.

Різновиди діяльності ФОП «Бистрік Олександр Володимирович»	→ 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля
	→ 10.39 Інші види перероблення та консервування фруктів і овочів
	→ 46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для твари
	→ 46.36 Оптова торгівля цукром, шоколадом і кондитерськими виробами
	→ 46.37 Оптова торгівля кавою, чаєм, какао та прянощами
	→ 47.76 Роздрібна торгівля квітами, рослинами, насінням, добривами, домашніми тваринами та кормами для них у спеціалізованих магазинах
	→ 70.21 Діяльність у сфері зв'язків із громадськістю
	→ 70.22 Консультування з питань комерційної діяльності й керування
	→ 73.20 Дослідження кон'юнктури ринку та виявлення громадської думки

Рисунок 2.1 - Різновиди діяльності ФОП «Бистрік Олександр Володимирович»

**Джерело: складено автором.*

Досліджуваний підприємець відноситься до другої групи планика єдиного податку, він також є платником ПДВ.

У таблиці 2.1 узагальнено характеристику ключових принципів здійснення підприємницької діяльності з урахування КВЕД.

Таблиця 2.1 - Характеристика ключових принципів здійснення підприємницької діяльності з урахування КВЕД

Принцип підприємницької діяльності	Зміст принципу	Прояв у діяльності ФОП 2 групи за відповідними КВЕД
Законність та регуляторна відповідність	Дотримання норм податкового, господарського, санітарного та торговельного законодавства	Реалізація оптової та роздрібною торгівлі здійснюється з урахуванням вимог Податкового кодексу України, законодавства у сфері обігу харчових продуктів, ветеринарного та фітосанітарного контролю
Спеціалізація та диверсифікація діяльності	Поєднання різних, але економічно взаємопов'язаних видів діяльності	Одночасне здійснення неспеціалізованої оптової торгівлі (КВЕД 46.90), перероблення плодово-овочевої продукції (КВЕД 10.39) та оптової торгівлі аграрною і харчовою продукцією (КВЕД 46.21, 46.36)
Орієнтація на споживача та ринковий попит	Адаптація асортименту та обсягів реалізації до потреб ринку	Формування товарних партій відповідно до попиту торговельних мереж, переробних підприємств та кінцевих споживачів
Економічна доцільність і ефективність	Забезпечення прибутковості діяльності за умов обмежених ресурсів	Оптимізація закупівельних цін, логістичних витрат і торговельних націнок у процесі оптової реалізації та перероблення продукції
Безпечність і якість продукції	Дотримання вимог щодо якості та безпечності товарів	Наявність супровідних документів (сертифікатів відповідності, ветеринарних і фітосанітарних документів), контроль строків придатності та умов зберігання
Прозорість обліку та документальне підтвердження операцій	Забезпечення достовірності облікової інформації	Використання первинних документів (накладних, актів приймання-передачі, товарно-транспортних накладних) для підтвердження доходів і товарних операцій
Раціональне управління товарними потоками	Контроль руху запасів і мінімізація втрат	Управління товарними залишками з урахуванням швидкопсувного характеру овочів і фруктів та сезонності аграрної продукції
Гнучкість та адаптивність	Здатність швидко реагувати на зміни ринкових умов	Коригування обсягів закупівель, асортименту та каналів збуту залежно від сезонності, коливань попиту та цін
Самостійність і підприємницька ініціатива	Прийняття управлінських рішень на власний ризик	Самостійне визначення контрагентів, цінової політики та напрямів розвитку в межах дозволених КВЕД
Соціальна та економічна відповідальність	Дотримання принципів доброчесної конкуренції	Забезпечення легального обігу продукції, своєчасної сплати податків і виконання договірних зобов'язань

*Джерело: складено автором.

Досліджуваний підприємець у своїй діяльності дотримується традиційно сформованих концептуальних положень, характеристика яких подано у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Концепція діяльності ФОП «Бистрік Олександр Володимирович»

Концептуальний елемент	Обґрунтування	Реалізація у межах КВЕД ФОП
Мета підприємницької діяльності	Створення економічної доданої вартості та отримання стабільного доходу	Оптова та роздрібна реалізація аграрної і харчової продукції, а також її перероблення з подальшим збутом
Предмет діяльності	Торговельно-посередницькі та переробні операції	Неспеціалізована оптова торгівля, перероблення і консервування фруктів та овочів, оптова торгівля зерном, насінням, кормами, цукром і кондитерськими виробами
Ринкова орієнтація	Фокус на задоволенні попиту бізнес-клієнтів і кінцевих споживачів	Співпраця з торговельними мережами, переробними підприємствами, закладами громадського харчування
Джерела формування доходів	Доходи від реалізації товарів і продуктів перероблення	Торговельна націнка, переробна маржа, обсяги оптового товарообігу
Модель створення вартості	Поєднання закупівлі, перероблення та реалізації	Формування товарних партій, первинна переробка плодоовочевої продукції, оптимізація логістики
Асортиментна політика	Диверсифікований асортимент продукції	Сільськогосподарська сировина, продукти перероблення, харчові товари широкого вжитку
Цінова політика	Гнучке ціноутворення з урахуванням ринкової кон'юнктури	Використання оптових знижок, сезонного коригування цін
Організація закупівель	Раціональний вибір постачальників	Прямі закупівлі у виробників та аграрних господарств
Організація збуту	Багатоканальна система реалізації	Оптові поставки, роздрібний продаж, договірні канали збуту
Логістичне забезпечення	Ефективне управління товарними потоками	Контроль транспортування, зберігання та обігу продукції
Управління якістю і безпечністю	Дотримання стандартів якості та безпечності харчових продуктів	Сертифікація, ветеринарний і фітосанітарний контроль
Обліково-аналітичне забезпечення	Забезпечення прозорості та достовірності облікових даних	Документування товарних операцій, облік доходів
Ризик-менеджмент	Мінімізація господарських і регуляторних ризиків	Контроль втрат, дотримання вимог законодавства
Інноваційна спрямованість	Поступове впровадження сучасних інструментів управління	Автоматизація обліку, цифрові канали взаємодії з контрагентами
Соціально-економічна відповідальність	Дотримання принципів добросовісного підприємництва	Легальний обіг продукції, своєчасна сплата податків

*Джерело: складено автором.

Узагальнена у таблиці 2.2 характеристика комплексного підходу щодо реалізації підприємницької діяльності ФОП відображає комплексний підхід до організації торговельно-переробних процесів. Вона поєднує економічну доцільність, регуляторну відповідність і ринкову адаптивність, що створює передумови для сталого розвитку підприємницької діяльності в аграрно-продовольчому секторі.

На рисунку 2.2 узагальнено загальну суму доходу ФОП «Бистрік Олександр Володимирович»

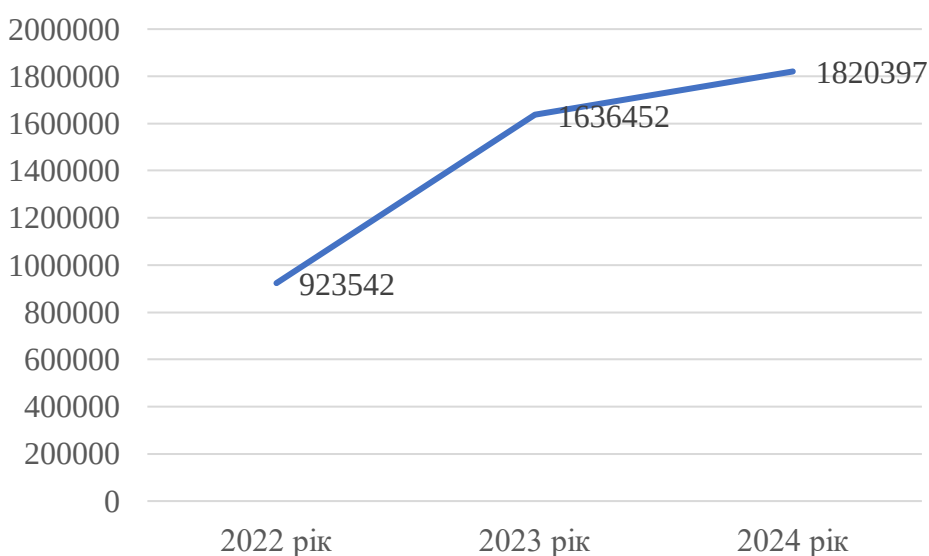

Рисунок 2.2 - Загальну суму доходу ФОП «Бистрік Олександр Володимирович»

**Джерело: складено автором.*

Подані на рисунку 2.2 дані засвідчують, що в динаміці загальна сума доходу у досліджуваного підприємця має властивість до зростання. Якщо порівняти дані 2024 року з даними 2022 року, то збільшення відбулося на 896855 грн. Дана ситуація є наслідком, що у 2022 році розпочалася військова агресія, частина населення міста була вимушена виїхати. Досліджуваний підприємець свою діяльність поступова розвиває. Щодо використання найманої праці, потрібно зазначити, що за досліджуваний період підприємець не використовував найману працю, а здійснював підприємницьку діяльність одноосібно.

2.2 Облік розрахункового процесу ФОП з покупцями

Організація обліку такого ФОП «Бистрік Олександр Володимирович» ґрунтується на нормах Податкового кодексу України щодо спрощеної системи оподаткування. ФОП 2 групи веде облік доходів у спрощеній формі без визначення фінансового результату, що зумовлює фіксацію виключно факту надходження грошових коштів або безготівкових платежів. Доходом визнається виручка, отримана від реалізації товарів, без урахування понесених витрат, що обмежує можливості аналітичного контролю собівартості, але водночас спрощує облікові процедури.

Організація обліку ФОП 2 групи, що здійснює оптову торгівлю овочами, фруктами та іншими продуктами, характеризується спрощеною моделлю податкового обліку доходів, підвищеною роллю первинного документування товарних операцій і необхідністю внутрішнього контролю товарних потоків та грошових розрахунків. Поєднання цих елементів забезпечує відповідність законодавчим вимогам та створює інформаційну основу для ефективного управління підприємницькою діяльністю.

Досліджуваний підприємець облікове забезпечення підприємницької діяльності здійснює в ручному форматі, спеціалізоване програмне забезпечення не використовується.

Враховуючи сучасні тенденції розвитку цифрових технологій, доцільно зазначити, що для ведення обліку підприємців застосування ручного режиму не є оптимальним варіантом, адже це супроводжується низкою системних проблем організаційного, інформаційного та контрольного характеру, які негативно впливають на достовірність облікових даних і ефективність управління підприємницькою діяльністю. Недолікам властива проблематика як організаційного, математичного, так і обліково-контрольного спрямування. На рисунку 2.3 узагальнено та охарактеризовано перелік недоліків ручного способу ведення обліку.

Недоліки ручного способу ведення обліку ФОП

Ручний режим обліку зумовлює підвищений ризик арифметичних і логічних помилок під час фіксації сум розрахунків, дат операцій та ідентифікації покупців. За умов значної кількості однотипних операцій, характерних для торгівлі плодоовочевою продукцією, такі помилки накопичуються та можуть призводити до викривлення інформації про фактичні обсяги реалізації і суму отриманого доходу, що має критичне значення для податкового обліку ФОП 2 групи.

Низький рівень оперативності отримання та обробки облікової інформації. Ручне ведення реєстрів розрахунків унеможливує своєчасне узагальнення даних за окремими покупцями, періодами або каналами збуту, що обмежує аналітичні можливості підприємця та ускладнює прийняття управлінських рішень. За таких умов облік виконує переважно фіскальну функцію, втрачаючи свою інформаційно-аналітичну цінність.

Відсутність автоматизованих механізмів звірки грошових надходжень із первинними документами та фактичним рухом товарів підвищує ризик невідповідностей між обсягами реалізованої продукції та отриманою виручкою. Це особливо актуально для торгівлі швидкопсувними товарами, де високий обіг і часті готівкові розрахунки ускладнюють контроль касової дисципліни.

Ручні носії обліку (паперові журнали, відомості, накладні) є вразливими до фізичного зношення, втрати або пошкодження, що створює ризики втрати доказової бази господарських операцій. За відсутності системного архівування та резервного копіювання інформації ускладнюється підтвердження правильності облікових даних під час перевірок контролюючих органів.

Ручний облік не забезпечує належного рівня інтеграції між обліком розрахунків і обліком руху товарів. Відокремлене ведення цих ділянок підвищує трудомісткість облікових процедур та створює передумови для неузгодженості даних щодо залишків продукції, обсягів реалізації та дебіторської заборгованості покупців. У результаті знижується ефективність внутрішнього контролю та зростають операційні ризики.

Рисунок 2.3 - Недоліки ручного способу ведення обліку ФОП

**Джерело: складено автором.*

Процес ведення бухгалтерського обліку для підприємців не має чіткої нормативної регламентації, проте норми ПКУ передбачають обов'язкову фіксацію всіх господарських операцій, які забезпечують вірне визначення як результативності діяльності. Аналізуючи зазначені в Законі України «про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» принципи організації бухгалтерського обліку, варто зазначити, що вони є актуальними для підприємців, оскільки адаптуючи їхню інтерпретацію під діяльність досліджуваного підприємця, вони будуть розкривати наступні ключові особливості облікового забезпечення розрахункового процесу (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 – Характеристика та адаптоване тлумачення принципів Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» до практичних засад обліку ФОП

Принцип	Обґрунтування
Принцип повного висвітлення	передбачає відображення в обліку всієї інформації про господарські операції, яка може впливати на прийняття управлінських і контрольних рішень. У діяльності ФОП 2 групи цей принцип реалізується через обов'язкову фіксацію всіх операцій з отримання доходу від реалізації товарів та послуг, зокрема розрахунків з покупцями, незалежно від форми оплати.
Принцип автономності	означає відокремлення майна, зобов'язань і доходів суб'єкта господарювання від особистого майна фізичної особи. Для ФОП 2 групи цей принцип проявляється в розмежуванні підприємницьких і приватних коштів, що є необхідною умовою достовірного обліку доходів та уникнення викривлення податкової інформації.
Принцип безперервності діяльності	ґрунтується на припущенні, що підприємець здійснюватиме свою діяльність у майбутньому. У контексті обліку ФОП 2 групи він зумовлює систематичне та послідовне ведення обліку доходів і розрахунків з покупцями протягом звітних періодів.
Принцип послідовності	передбачає постійне застосування обраних методів і підходів до обліку. Для ФОП 2 групи це означає стабільність порядку фіксації доходів за касовим методом, використання визначених форм первинних документів та однаковий підхід до обліку готівкових і безготівкових розрахунків.
Принцип нарахування та відповідності доходів і витрат	у класичному розумінні має обмежене застосування для ФОП 2 групи, однак трансформується у використання касового методу визнання доходів. Це означає, що дохід визнається в момент фактичного надходження коштів від покупців, що відповідає вимогам податкового законодавства.
Принцип превалювання сутності над формою	полягає у відображенні операцій відповідно до їх економічного змісту, а не лише юридичної форми. У діяльності ФОП 2 групи цей принцип виявляється у визнанні доходу за фактом реального отримання економічної вигоди, навіть якщо документальне оформлення має спрощений характер.
Принцип обачності	передбачає уникнення завищення доходів і заниження зобов'язань. Для ФОП 2 групи він реалізується через достовірне відображення сум отриманої виручки та контроль правильності розрахунків з покупцями, що мінімізує податкові ризики.
Принцип історичної (фактичної) собівартості	має допоміжне значення, оскільки ФОП 2 групи не визначає фінансовий результат. Водночас він використовується при формуванні інформації про закупівельну вартість товарів з метою внутрішнього управлінського контролю.
Принцип єдиного грошового вимірника	забезпечує узагальнення облікової інформації у національній валюті, що є обов'язковим для відображення доходів і розрахунків ФОП 2 групи.
Принцип періодичності	передбачає поділ діяльності на звітні періоди. Для ФОП 2 групи він реалізується через щоденне відображення надходжень і узагальнення інформації за місяць, квартал та рік для цілей податкової звітності.

**Джерело: складено автором.*

Варто зазначити, що принципи ведення бухгалтерського обліку, визначені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», формують методологічну основу облікових процесів усіх суб'єктів господарювання, у тому числі фізичних осіб - підприємців (ФОП) другої групи, які застосовують спрощену систему оподаткування. Хоча ФОП 2 групи не зобов'язані вести бухгалтерський облік у повному обсязі, визначені законом принципи мають адаптований характер і використовуються як концептуальні орієнтири при організації обліку доходів, розрахунків і господарських операцій. Принципи бухгалтерського обліку, визначені зазначеним вище Законом, хоча й застосовуються ФОП 2 групи у спрощеній та адаптованій формі, забезпечують концептуальну цілісність облікового процесу. Їх дотримання сприяє достовірності облікових даних, прозорості розрахунків з покупцями та підвищенню податкової дисципліни підприємницької діяльності.

Взаємодія ФОП з покупцями є ключовим елементом господарської діяльності, оскільки саме в процесі реалізації товарів і отримання оплати формується дохід підприємця. Таку взаємодію доцільно розглядати як сукупність організаційних, договірних та облікових процедур, що забезпечують правомірність, прозорість і контрольованість розрахунків із покупцями.

Взаємовідносини ФОП 2 групи з покупцями ґрунтуються на договірних засадах, які можуть мати як формалізований (письмові договори поставки, купівлі-продажу), так і спрощений характер (публічні договори, усні домовленості у межах роздрібної торгівлі). Незалежно від форми договірного оформлення, кожна операція реалізації товарів повинна бути відображена в обліку з використанням первинних облікових документів, що підтверджують факт передачі товару та здійснення розрахунків.

Особливу роль у системі взаємодії з покупцями відіграє первинне документування. Видаткові накладні, товарно-транспортні накладні, а також розрахункові документи (касові чеки, квитанції, банківські виписки) забезпечують фіксацію основних параметрів господарських операцій: номенклатури товарів, кількісних і вартісних показників, дати реалізації та сторін операції. Використання

зазначених документів формує доказову базу обліку доходів і є необхідною умовою дотримання податкової дисципліни.

У контексті ведення обліку взаємодія з покупцями реалізується через касовий метод визнання доходів, притаманний ФОП 2 групи. Це означає, що облікове відображення операцій з покупцями здійснюється в момент фактичного надходження грошових коштів незалежно від дати відвантаження товарів. Такий підхід зумовлює необхідність тісного узгодження первинних товарних документів із документами, що підтверджують оплату.

Важливим аспектом є диференціація обліку розрахунків залежно від форм реалізації та категорій покупців. У оптовій торгівлі взаємодія з покупцями передбачає більш формалізований документообіг, включаючи оформлення договорів, накладних і, за потреби, актів звірки розрахунків. У роздрібній торгівлі основним первинним документом є розрахунковий документ, сформований із застосуванням РРО або програмного РРО, що одночасно виконує функцію підтвердження оплати та фіксації доходу.

У системі обліку ФОП 2 групи взаємодія з покупцями також пов'язана з контролем дебіторської заборгованості у випадках відстрочки платежу. Хоча спрощена система не передбачає ведення повноцінного бухгалтерського обліку зобов'язань, використання первинних документів дозволяє здійснювати внутрішній контроль за станом розрахунків і строками погашення заборгованості.

Отже, характеристика взаємодії ФОП 2 групи з покупцями з акцентуванням питань ведення обліку та використання первинних облікових документів свідчить, що саме документальне забезпечення є ключовим інструментом узгодження господарських і податкових процесів. Належна організація документообігу забезпечує достовірність облікових даних, мінімізує ризики податкових порушень і підвищує ефективність управління підприємницькою діяльністю. Відповідно, наступним етапом буде аналіз організації обліку у ФОП у процесі розрахунків з покупцями при оптовому та роздрібному обліку.

Облік розрахунків з покупцями у ФОП 2 групи ґрунтується на тому, що дохід від оптової реалізації продуктів визнається за фактом фактичного надходження

коштів від покупців незалежно від дати відвантаження товару. Такий підхід зумовлює необхідність чіткого розмежування товарних і грошових потоків та їх узгодженого документального відображення.

Ключовим елементом організації обліку є первинне документування оптових операцій. Передача продуктів харчування покупцям підтверджується видатковими накладними, які фіксують номенклатуру, кількість, якісні характеристики та вартість реалізованої продукції. У випадках, коли умови договору передбачають додаткову перевірку якості або комплектності товару, оформлюються акти приймання-передачі, проте у діяльності досліджуваного підприємця за останні роки зазначені ситуації були відсутні.

Особливістю обліку розрахунків з покупцями при оптовому продажу є можливість застосування відстрочки платежу. За таких умов у ФОП виникає дебіторська заборгованість, яка хоча й документально не відображається в класичному розумінні, проте потребує внутрішнього аналітичного обліку. Використання реєстрів розрахунків з покупцями, актів звірки та контролю строків оплати дає змогу забезпечити платіжну дисципліну контрагентів і своєчасне надходження коштів.

Значну роль в організації обліку відіграє диференціація форм розрахунків. Безготівкові платежі від оптових покупців підтверджуються банківськими виписками, які є підставою для відображення доходу. У разі здійснення готівкових розрахунків застосовуються вимоги щодо використання реєстраторів розрахункових операцій, що забезпечує повноту та прозорість обліку виручки. Специфіка оптового продажу продуктів зумовлює необхідність додаткового контролю якості та безпечності продукції, що опосередковано впливає на облік розрахунків. Діяльність ФОП з реалізації продуктів харчування потребує наявності не лише первинних облікових документів, а й комплексу додаткових супровідних дозвільних і підтвердних документів, які забезпечують законність обігу харчових продуктів та безпосередньо корелюють з обліковою документацією. У науковому розумінні такі документи виконують регуляторну, контрольну та доказову функції, доповнюючи систему обліку господарських операцій.

Сертифікати відповідності та декларації виробника засвідчують відповідність продукції встановленим стандартам і технічним регламентам. Вони пов'язані з обліковою документацією через ідентифікацію номенклатури товарів, зазначеної у накладних, та підтверджують якісні характеристики реалізованої продукції. У випадку перевірок ці документи доповнюють первинні облікові реєстри, забезпечуючи комплексне підтвердження господарських операцій.

Особливу роль у реалізації продукції тваринного та рослинного походження відіграють ветеринарні та фітосанітарні документи, які підтверджують безпечність продукції для споживання та її походження. Їх реквізити, як правило, узгоджуються з даними товарно-транспортних і видаткових накладних, що дає змогу забезпечити простежуваність руху продукції та підвищує достовірність облікових даних.

Додаткові супровідні документи, які надають ФОП право реалізовувати продукти харчування, тісно пов'язані з обліковою документацією та формують єдину систему інформаційного забезпечення діяльності. Їх наявність і узгодженість із первинними обліковими документами забезпечують прозорість товарного обігу, достовірність облікових даних і відповідність діяльності ФОП вимогам податкового та спеціального законодавства у сфері безпечності харчових продуктів.

Удосконалення облікового супроводу розрахунків з покупцями є об'єктивно необхідним з огляду на специфіку торговельної діяльності ФОП, що характеризується значною кількістю однотипних операцій, різноманітністю форм розрахунків та високою інтенсивністю товаро-грошових потоків. За таких умов традиційні методи ведення обліку не забезпечують належного рівня оперативності та аналітичності інформації, що ускладнює контроль повноти доходів і своєчасності надходження грошових коштів.

Автоматизація формування облікової документації виступає ключовим напрямом удосконалення облікового супроводу, оскільки вона забезпечує інтеграцію первинних документів, розрахункових операцій і реєстрів обліку в єдину інформаційну систему. Застосування електронних накладних, програмних реєстраторів розрахункових операцій та автоматизованих реєстрів розрахунків з

покупцями сприяє зниженню ризику помилок, підвищенню точності облікових даних і своєчасному відображенню доходів.

Важливим аргументом на користь обґрунтування напрямів автоматизації є підвищення ефективності внутрішнього контролю. Автоматизовані системи дозволяють здійснювати постійну звірку даних про відвантаження товарів, отримання оплати та формування доходу, що мінімізує ймовірність невідповідностей між товарними і грошовими потоками. Це особливо актуально для поєднання оптової та роздрібної торгівлі, де облікові процеси відрізняються за масштабами і формами документального оформлення.

Автоматизація облікового супроводу розрахунків з покупцями підвищує інформаційну цінність обліку як інструменту управління. Систематизовані та оперативні дані дають змогу здійснювати аналітичну оцінку структури доходів, платіжної дисципліни покупців, динаміки грошових надходжень і результативності окремих каналів збуту, що є необхідною умовою прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Отже, необхідність обґрунтування напрямів удосконалення облікового супроводу діяльності ФОП у частині розрахунків з покупцями в контексті автоматизації формування облікової документації зумовлена прагненням забезпечити достовірність, повноту та аналітичність облікової інформації. Реалізація таких напрямів сприятиме підвищенню ефективності облікових і контрольних процесів, зниженню адміністративного навантаження та адаптації підприємницької діяльності до сучасних цифрових умов. У розділі 3 будуть обґрунтовані пріоритетні напрями удосконалення обліку ФОП в контексті автоматизації

2.3 Звітування ФОП, діяльність якого спрямована на співпрацю з покупцями

Особливості звітування фізичної особи-підприємця другої групи спрощеної системи оподаткування зумовлені поєднанням спрощеного податкового режиму та

обмеженого кола звітних зобов'язань, що визначають порядок формування, подання та інформаційне наповнення звітності. Звітування ФОП 2 групи є систематизованим процесом узагальнення облікових даних з метою виконання фіскальної функції держави та забезпечення інформаційної прозорості підприємницької діяльності. Базовим елементом звітності ФОП 2 групи є податкова декларація платника єдиного податку, яка подається з періодичністю, визначеною ПКУ, і відображає обсяг отриманого доходу за звітний період. Специфікою цієї декларації є відсутність деталізації витрат, що зумовлено касовим методом визначення доходу та принципом оподаткування валового надходження грошових коштів. Водночас достовірність показників декларації безпосередньо залежить від повноти та своєчасності обліку розрахунків з покупцями. Поряд з цим, досліджуваний ФОП також звітується щодо сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, яка формується на основі даних обліку нарахування та сплати внесків за самого підприємця.

Важливою особливістю звітування ФОП 2 групи є використання електронних каналів подання звітності, що забезпечує оперативність обміну інформацією з контролюючими органами та зменшує адміністративні витрати підприємця. Електронна форма звітування передбачає узгодженість форматів звітних показників з даними облікових реєстрів, що актуалізує потребу в автоматизації облікового процесу. Водночас ефективність і достовірність звітування безпосередньо залежать від належної організації обліку розрахунків з покупцями, використання первинних документів та сучасних інформаційних технологій, що забезпечують відповідність діяльності ФОП вимогам податкового законодавства та принципам прозорості підприємницької діяльності. Електронний кабінет платника податків є ключовим елементом цифрової інфраструктури податкового адміністрування та важливим інструментом інформаційно-облікового забезпечення діяльності ФОП другої групи. Електронний кабінет платника податку доцільно розглядати як інтегровану інформаційну систему, що забезпечує дистанційну взаємодію платника податків з контролюючими органами, автоматизацію обліково-звітних процедур та підвищення прозорості податкових розрахунків.

На рисунку 2.4 узагальнено процес роботи ФОП з кабінетом платника єдиного податку.

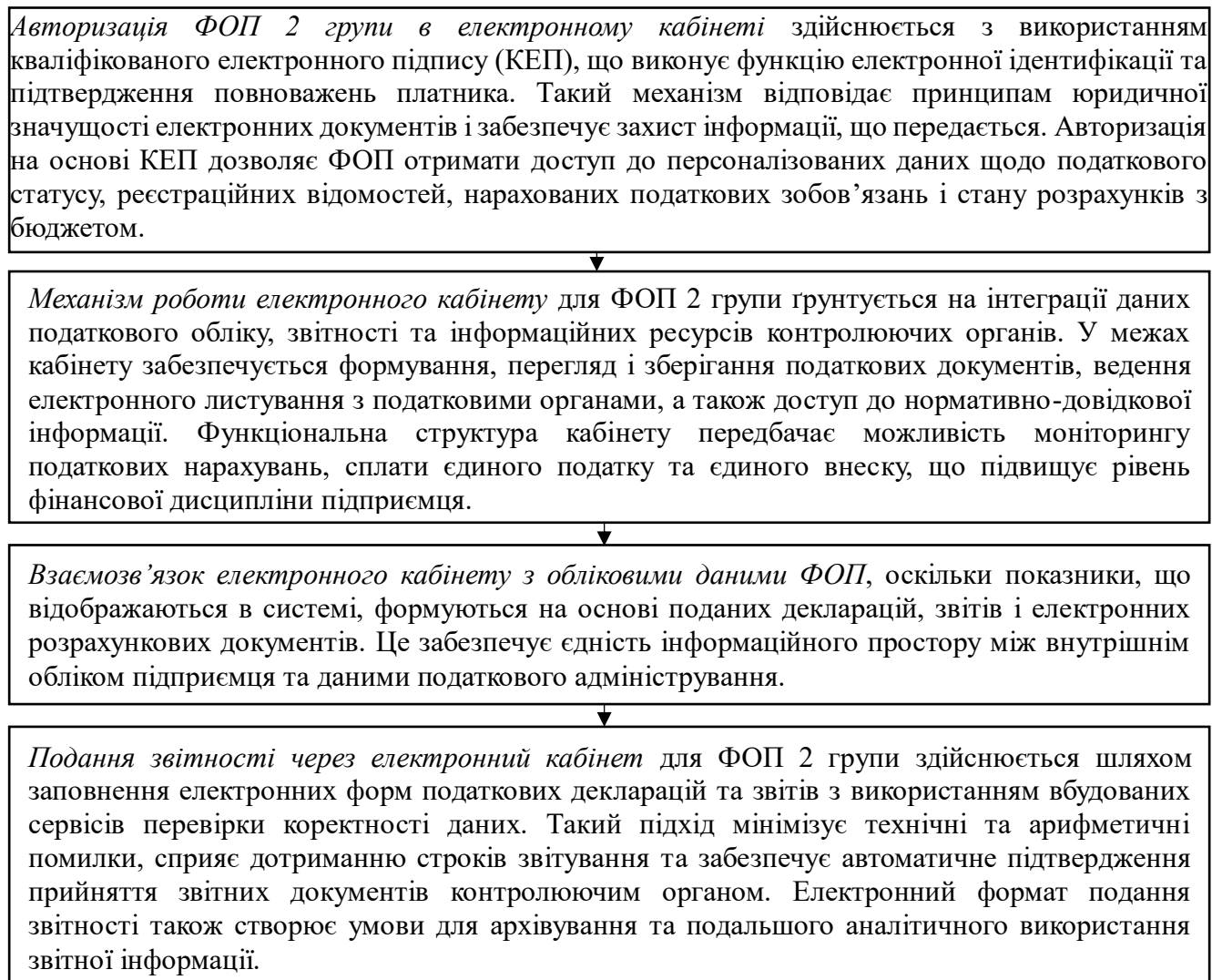

Рисунок 2.4 – Наочна візуалізація процесу роботи ФОП з кабінетом платника податків

**Джерело: складено автором.*

Електронний кабінет платника податків виступає системоутворюючим інструментом організації податкового обліку і звітування ФОП 2 групи. Його використання забезпечує спрощення процедур авторизації та подання звітності, підвищує достовірність податкових даних і сприяє інтеграції облікових процесів у цифрове середовище, що відповідає сучасним вимогам розвитку підприємницької діяльності та податкового адміністрування. На рисунку 2.5 узагальнено механізм

подання звітності зі сплати єдиного податку ФОП 2 групи через електронний кабінет платника податків.

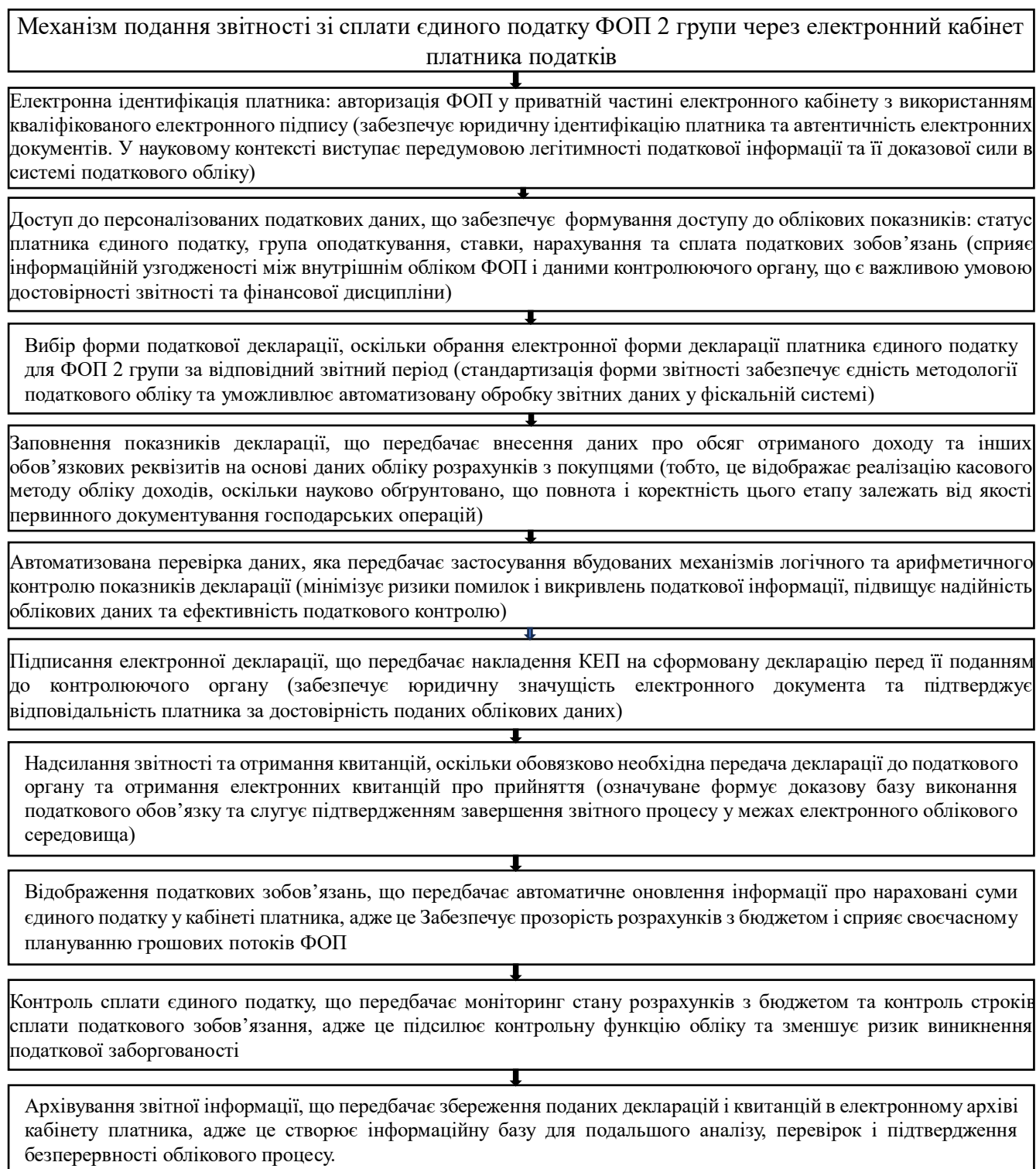

Рисунок 2.5 - Механізм подання звітності зі сплати єдиного податку ФОП 2 групи через електронний кабінет платника податків

**Джерело: складено автором.*

Таким чином, механізм подання звітності зі сплати єдиного податку ФОП 2 групи через електронний кабінет платника податків є структурованим, послідовним та інформаційно інтегрованим процесом, що поєднує облікові, контрольні та фінансові функції. Його застосування забезпечує достовірність податкової інформації, знижує адміністративне навантаження на підприємця та створює умови для ефективної автоматизації обліку розрахунків з бюджетом у межах спрощеної системи оподаткування. У таблиці 2.4 узагальнено характеристику ключових параметрів податкової декларації фізичної особи — підприємця 2 групи

У таблиці 2.4 – Характеристика ключових параметрів податкової декларації фізичної особи-підприємця 2 групи

Структурний елемент декларації	Зміст та склад показників	Науково-методологічна характеристика та облікове значення
1	2	3
Правова природа декларації	Офіційний звітний документ платника єдиного податку, що подається до контролюючого органу у встановлені строки.	Виступає інструментом реалізації фінансової функції держави та формою узагальнення даних податкового обліку ФОП у межах спрощеної системи оподаткування.
Звітний (податковий) період	Календарний рік, за який декларується дохід ФОП 2 групи.	Забезпечує періодизацію податкового обліку та дає змогу зіставляти показники доходу у динаміці.
Ідентифікаційна частина	Реєстраційні дані платника: ПІБ ФОП, податковий номер, місце провадження діяльності, група платника єдиного податку.	Забезпечує персоніфікацію облікової інформації та однозначну ідентифікацію платника в інформаційних системах податкового адміністрування.
Відомості про систему оподаткування	Вказівка на перебування на 2 групі єдиного податку, ставка оподаткування, місцева рада, яка її встановила.	Відображає нормативно-правові умови формування податкових зобов'язань і є підставою для коректного визначення податкової ставки.
Показники доходу	Загальна сума доходу, отриманого у звітному періоді в грошовій формі.	Формуються за касовим методом на основі даних обліку розрахунків з покупцями; є ключовим елементом податкової бази.
Метод визначення доходу	Визнання доходу за фактом надходження грошових коштів.	Відповідає принципам спрощеного податкового обліку та мінімізує складність визначення фінансового результату.
Відомості про обмеження діяльності	Інформація щодо дотримання граничного обсягу доходу та дозволених видів діяльності.	Сприяє контролю відповідності діяльності ФОП вимогам законодавства щодо застосування 2 групи єдиного податку.
Розрахунок податкового зобов'язання	Узагальнення даних, що підтверджують право на перебування у 2 групі (без	Для ФОП 2 групи декларація має переважно інформаційний характер,

Продовження таблиці 2.4

1	2	3
	деталізованого розрахунку податку).	оскільки сума єдиного податку є фіксованою.
Відомості про наявність найманих працівників	Зазначення факту використання праці найманих осіб (за потреби).	Корелює з обліком трудових ресурсів та впливає на формування звітності з ЄСВ.
Підпис та дата подання	Підпис платника (в електронній формі — КЕП) і дата подання декларації.	Підтверджує відповідальність ФОП за достовірність поданих даних та юридичну значущість документа.
Форма подання	Електронна або паперова (з перевагою електронної).	Електронна форма забезпечує автоматизований контроль, швидкість обробки та інтеграцію з податковими інформаційними системами.
Функції декларації	Інформаційна, контрольна, фіскальна.	Декларація є базовим елементом податкової звітності та джерелом даних для аналізу доходів ФОП і контролю за дотриманням податкового законодавства.

Податкова декларація ФОП 2 групи є уніфікованим інструментом податкової звітності, що забезпечує систематизацію даних про доходи підприємця та контроль за дотриманням умов спрощеної системи оподаткування. Її особливістю є орієнтація на касовий метод обліку доходів, відсутність деталізованого відображення витрат і фіксований характер податкового зобов'язання. Водночас достовірність показників декларації безпосередньо залежить від належної організації обліку розрахунків з покупцями та якості первинної облікової документації.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЬНИЙ ПРОЦЕС ПІДПРИЄМЦЯ В ЧАСТИНІ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ

3.1 Автоматизація розрахунків з покупцями- пріоритет удосконалення управління

Враховуючи, що досліджуваний підприємець для обліку не використовує жодного програмного забезпечення, вважаємо за потрібне запропонувати програмний продукт «BAS: Бухгалтерія». Дана програма дозволяє оформити замовлення покупців (рисунок 3.1).

Замовлення покупця 1 від 17.12.2025

Головне Події Файли Звіти

Провести та закрити Записати Провести Створити на підставі

Ще ?

Стан: В роботі Номер: НМ00-000001 від: 17.12.2025 12:00:00

Покупець: Рута, ТОВ Операція: Замовлення на продаж

Договір: договір Організація: ФОП "Бистрік Олександр Володимирович"

Відвантаження: 17.12.2025 + Калькуляція замовлення Зведено про замовлення

Підписи та інші реквізити
грн • Оптова ціна • без ПДВ

Товари, послуги (1) Доставка Платіжний календар Оплата (Вручну) Додатково

Додати Підібрати Заповнити Змінити

Склад (резерв): Основний склад

N	Номенклатура	Характеристика	Партія	Кількість	Од.	В резерв	Ціна
1	Банан	<Не використовується>	<Не використовується>	20,000	кг	20,000	60,00

Рисунок 3.1 – Документ «Замовлення покупця»

*Джерело: створено за допомогою програмного забезпечення.

У документі, поданому на рисунку 3.1, передбачено для заповнення наступні реквізити:

- назва та дата створення замовлення;
- стан виконання замовлення;

Документ «Рахунок на оплату (створення)» деталізує дані щодо:

- назви покупця;
- договірних зобов'язань;
- номера документу;
- організації, яка забезпечує реалізацію;
- вкладка «Товари»;
- вкладка «Кількість»;
- вкладка «Платіжний календар»;
- вкладка «Додатково».

Вкладка «Товари» узагальнює дані щодо:

- назви номенклатури;
- кількості;
- одиниць виміру;
- ціни;
- знижки;
- суми.

Надходження оплати від покупця на рахунок, підтверджується документом «Надходження на рахунок» (рисунок 3.3).

Надходження на рахунок (створення) *

Головне | Події | Файли | Звіти

Провести та закрити | Записати | Провести | Створити на підставі

Рахунок: 260033445005454 | Залишок 19 985.00 ₴ | Номер: <Авто> | від: 17.12.2025 00:00:00

Покупець: Рута, ТОВ | Повинен нам 0.00 ₴ | Вх. номер: 45 | від: 17.12.2025

Стаття: Оплата від покупців | Операція: Від покупця

Сума: 1 200.00 ₴ | Організація: ФОП "Бистрік Олександр Володимирович"

Розшифровка платежу | Додатково

N	Договір / Стаття РГК	Спосіб	Замовлення / Документ до заліку	Сума ₴	Сума розрахунків / Курс	Рахунок на оплату / Документ
1	договір	Вручну	Замовлення покупця 1 від 17.12.2025	1 200.00	1 200.00, ₴	Рахунок на оплату 1 від 17.12.2025
			<передоплата>		1,0000	

Рисунок 3.3 – Документ «Надходження на рахунок»

*Джерело: створено за допомогою програмного забезпечення.

Поданий на рисунку 2.3 документ узагальнює наступну інформацію:

- назва документа;
- банківський рахунок;
- назва покупця;
- залишок коштів;
- стаття, яка характеризує рух коштів;
- сума;
- конкретизація даних в частині господарської операції;
- назва ФОП, який реалізує продукцію.

Вкладка «Розшифрування платежу» акумулює дані щодо:

- договору;
- статті РГК;
- спосіб введення;
- номер замовлення;
- документ, який підтверджує замовлення;
- сума;
- сума розрахунків;
- рахунок на оплату (документ).

Для того, щоб здійснити відпуск продуктів, потрібно сформувати видаткову накладну (рисунок 3.4).

Видаткова накладна (створення) *

Покупець: Ruta, TOB Ми повинні 1 200.00 \$ Номер: <Авто> від: 17.12.2025 00:00:00

Договір: договір Операція: Продаж покупцеві

Замовлення: Замовлення покупця 1 від 17.12.2025 Організація: ФОП "Бистрік Олександр Володимиров"

Склад: Основний склад Комерс

Підписи та інші реквізити
грн. - Оптова ціна - Без ПДВ

N	Номенклатура	Характеристика	Партія	Кількість	З резерву	Од.	Ціна	Зни
1	Банан	<Не використовується>	<Не використовується>	20,000	<Під замовле...	кг	60.00	

Рисунок 3.4 – Документ «Видаткова накладна»

*Джерело: створено за допомогою програмного забезпечення.

Документ «Видаткова накладна» узагальнює інформацію щодо виданих овочів чи інших реалізованих продуктів за наступними показниками:

- назва покупця;
- підстава;
- номер та дата замовлення;
- інформація про розміщення овочів;
- конкретизація операції (наприклад, продаж покупцеві);
- назва ФОП, який реалізує продукцію.

Вкладка «Товари і послуги» узагальнює дані щодо:

- номенклатурної назви товару, що реалізується;
- характеристики товару;
- партії товару;
- кількість реалізованого товару;
- одиниці виміру;
- ціна.

На рисунку 3.5 подано форму документа «Виконання замовлень».

Виконання замовлень

На дату: Початок цього місяця
 Кількість товарів: В одиницях для звітів
 Фільтр по замовленнях: Всі замовле
 Номенклатура: Банан
 Контрагент:

Сформувати | Налаштування... | Розгортати до

Замовлення покупця Номенклатури: Од.	Замовлено	Відвантажено	Залишилося відвантажити	Зарезервовано на складі	Замовлено постачальни
Замовлення покупця 1 від 17.12.2025	20,000	20,000		20,000	
Банан кг	20,000	20,000		20,000	
Разом	20,000	20,000		20,000	

Рисунок 3.5 – Документ «Виконання замовлень»

*Джерело: створено за допомогою програмного забезпечення.

Документ «Виконання замовлень», сформований із використанням програмного продукту «BAS Бухгалтерія», є важливим елементом інформаційно-облікового забезпечення діяльності суб'єкта господарювання, зокрема фізичної особи-підприємця, у частині відображення процесів реалізації та контролю розрахунків із покупцями.

У науково-прикладному аспекті зазначений документ виконує функцію узагальнювального обліково-контрольного інструменту, який забезпечує фіксацію факту виконання договірних зобов'язань перед покупцями шляхом відвантаження товарів, надання робіт або послуг відповідно до попередньо оформлених замовлень. Його формування ґрунтується на даних первинних документів та інформації, що накопичується в системі «BAS Бухгалтерія», що гарантує логічну послідовність і узгодженість облікових процедур.

З позиції облікової методології, документ «Виконання замовлень» забезпечує зв'язок між стадіями замовлення, реалізації та розрахунків із покупцями. Він дозволяє здійснювати аналітичний облік у розрізі контрагентів, договорів, номенклатури, обсягів виконаних зобов'язань та строків їх реалізації. Такий підхід сприяє підвищенню прозорості облікової інформації та забезпечує можливість своєчасного контролю стану виконання замовлень.

З контрольної точки зору документ виконує функцію інструмента внутрішнього контролю, оскільки на його основі здійснюється моніторинг повноти та своєчасності виконання замовлень, виявлення відхилень від умов договорів, а також узгодження обсягів відвантаження з фактичним надходженням коштів від покупців. Це особливо важливо для ФОП в умовах обмежених ресурсів та необхідності постійного контролю дебіторської заборгованості.

В інформаційному аспекті документ «Виконання замовлень» слугує джерелом даних для формування аналітичних та управлінських звітів, що характеризують динаміку реалізації, рівень виконання зобов'язань та ефективність взаєморозрахунків із покупцями. Інтеграція цього документа з іншими модулями програми «BAS Бухгалтерія» забезпечує цілісність облікової системи та достовірність фінансової інформації.

Реквізитами документу “Виконання замовлень” є:

- дата замовлення;
- кількість замовлених товарів;
- фільт замовлень;
- номенклатура;
- контрагент;
- кількість замовлених товарів;
- кількість відвантажених товарів;
- кількість товарів, які потрібно відвантажити;
- кількість товарів зарезервованих на складі;
- кількість товарів замовлених постачальником.

На рисунку 3.6 подано форму документа “Взаєморозрахунки з контрагентами”.

Контрагент	Договір	Валюта	Початковий залишок	Збільшення боргу контрагента	Зменшення боргу контрагента
Рута, ТОВ	договір	грн.		1 200,00	1 200,00
	Надходження на рахунок 1 (вх. 45) від 17.12.2025				1 200,00
	Видаткова накладна 1 від 17.12.2025		-1 200,00	1 200,00	

Рисунок 3.6 – Документ «Взаєморозрахунки з контрагентом»

**Джерело: створено за допомогою програмного забезпечення.*

Документ «Взаєморозрахунки з контрагентом», сформований із використанням програмного продукту «BAS Бухгалтерія», є ключовим елементом інформаційно-аналітичного та обліково-контрольного забезпечення системи розрахунків суб'єкта господарювання, зокрема фізичної особи — підприємця, з покупцями та постачальниками.

Зазначений документ призначений для узагальнення та систематизації інформації щодо стану і динаміки взаємних фінансових зобов'язань між ФОП і контрагентами. Він відображає результати господарських операцій, пов'язаних із виникненням, погашенням та зміною дебіторської і кредиторської заборгованості, на підставі первинних документів, зареєстрованих у програмі «BAS Бухгалтерія». Такий підхід забезпечує єдність інформаційної бази та достовірність облікових даних.

З позиції аналітичного обліку документ «Взаєморозрахунки з контрагентами» забезпечує деталізацію розрахунків у розрізі окремих контрагентів, договорів, документів розрахунків, валют, строків виконання зобов'язань та періодів. Це створює можливості для поглибленого аналізу платіжної дисципліни контрагентів, оцінювання рівня дебіторської заборгованості та визначення ризиків її неповернення.

У контрольному аспекті зазначений документ виконує функцію інструмента внутрішнього фінансового контролю, оскільки дає змогу своєчасно виявляти прострочену заборгованість, неузгодженість між сумами відвантаження та оплат, а також порушення договірних умов розрахунків. Для ФОП це має особливе значення з огляду на необхідність підтримання ліквідності та забезпечення стабільності грошових потоків.

Документ «Взаєморозрахунки з контрагентами» слугує базою для формування регламентованих і внутрішніх звітів, що використовуються при прийнятті управлінських рішень щодо умов співпраці з контрагентами, планування надходжень грошових коштів та оптимізації розрахункової політики ФОП. Інтеграція цього документа з обліком доходів, витрат і грошових коштів у програмі «BAS Бухгалтерія» забезпечує цілісність та логічну узгодженість облікової системи.

Документ «Взаєморозрахунки з контрагентами», створений у середовищі програми «BAS Бухгалтерія», має комплексне науково-практичне значення, оскільки поєднує облікову, аналітичну та контрольну функції, сприяючи підвищенню прозорості розрахунків, фінансової дисципліни та ефективності управління взаємними зобов'язаннями ФОП.

Ключовими реквізитами зазначеного документа є:

- період взаєморозрахунків;
- контрагент;
- замовлення;
- договір;
- валюта;
- початковий залишок;
- збільшення боргу контрагента;
- зменшення боргу контрагента.

Враховуючи поданий аналіз процесу документування розрахунків з покупцями за допомогою програмного спеціалізованого продукту, доцільно виокремити ряд переваг (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 - Значення та переваги використання програми «BAS Бухгалтерія» в обліку розрахунків з покупцями ФОП

Аспект	Значення для обліку розрахунків з покупцями ФОП	Переваги використання програми «BAS Бухгалтерія»
1	2	3
Автоматизація облікових процесів	Забезпечує систематизований та безперервний облік операцій з покупцями, зменшуючи трудомісткість обробки інформації	Автоматичне формування проводок, реєстрація господарських операцій у режимі реального часу, мінімізація ручного введення даних
Облік дебіторської заборгованості	Сприяє своєчасному контролю стану розрахунків із покупцями та запобіганню простроченої заборгованості	Можливість оперативного відстеження заборгованості за кожним контрагентом, формування аналітичних звітів
Документальне забезпечення розрахунків	Забезпечує належне первинне оформлення операцій реалізації та розрахунків	Автоматизоване створення рахунків, актів, накладних, можливість зберігання електронного архіву документів
Дотримання податкового законодавства	Підвищує рівень податкової дисципліни та коректності відображення доходів ФОП	Актуалізація відповідно до змін податкового законодавства, коректне формування податкової звітності

Продовження таблиці 3.1

1	2	3
Аналітичний облік покупців	Забезпечує деталізований аналіз взаєморозрахунків за контрагентами, договорами та періодами	Гнучка система аналітичних розрізів, формування звітів за обраними параметрами
Контроль надходження коштів	Сприяє підвищенню фінансової дисципліни та платоспроможності покупців	Можливість співставлення відвантаження та оплати, контроль повноти та своєчасності розрахунків
Інформаційна підтримка управлінських рішень	Забезпечує формування інформаційної бази для планування та прогнозування грошових потоків	Оперативне отримання зведеної та аналітичної інформації для прийняття управлінських рішень
Інтеграція з іншими обліковими модулями	Забезпечує цілісність облікової системи ФОП	Узгодженість обліку розрахунків з покупцями з обліком доходів, грошових коштів та податкових зобов'язань

**Джерело: складено автором.*

Впровадження зазначених пропозицій сприятиме оперативному та точному веденні обліку (в т.ч. розрахунків з покупцями).

3.2 Інвентаризація як інструмент контрольного процесу ФОП

Необхідність проведення інвентаризації у фізичної особи-підприємця другої групи, який здійснює оптову та роздрібну торгівлю продуктами харчування, зумовлена сукупністю економічних, облікових і контрольних чинників, що визначають специфіку даного виду діяльності. У науковому вимірі інвентаризація розглядається як універсальний інструмент внутрішнього контролю, спрямований на підтвердження достовірності облікових даних та забезпечення відповідності фактичного стану активів інформації, відображеній у первинних документах і облікових регістрах.

Передусім, об'єктивна необхідність інвентаризації обумовлена товарною природою діяльності ФОП у сфері обігу харчових продуктів, яка характеризується значною номенклатурою запасів, високою частотою товарообігу та поєднанням оптових і роздрібних каналів реалізації. За таких умов зростає ризик розбіжностей

між фактичними залишками товарів і даними обліку, що потребує систематичного підтвердження реального стану запасів шляхом інвентаризаційних процедур.

Важливим аргументом на користь проведення інвентаризації є обмежений строк придатності та підвищені вимоги до якості і безпечності харчових продуктів. Інвентаризація дає змогу виявити продукцію з простроченим або наближеним до завершення терміном придатності, оцінити її стан та прийняти обґрунтовані управлінські рішення щодо реалізації, списання або утилізації. У цьому контексті інвентаризація виконує не лише облікову, а й превентивну функцію, спрямовану на мінімізацію втрат та дотримання санітарно-гігієнічних норм.

З позицій податкового обліку інвентаризація є необхідною для підтвердження повноти відображення доходів, оскільки фактичні залишки товарів безпосередньо корелюють з обсягами реалізації та грошовими надходженнями. Виявлені під час інвентаризації надлишки або нестачі товарів слугують інформаційною основою для коригування облікових даних і забезпечення їх відповідності принципу достовірності, що є ключовим для формування податкової звітності ФОП 2 групи.

Крім того, інвентаризація має важливе значення в системі внутрішнього контролю розрахунків з покупцями, особливо в умовах роздрібно́ї торгівлі, де значна частина операцій здійснюється за готівковими або безготівковими розрахунками з використанням РРО. Співставлення даних інвентаризації з результатами обліку розрахункових операцій дозволяє виявити можливі порушення платіжної дисципліни та помилки у формуванні доходу.

Проведення інвентаризації у ФОП 2 групи, який займається оптовим і роздрібним продажем продуктів харчування, є науково обґрунтованою необхідністю, що впливає зі специфіки товарного обігу, вимог до якості продукції та принципів достовірності обліку. Інвентаризація забезпечує узгодженість фактичних і облікових даних, сприяє підвищенню ефективності контролю та створює інформаційну основу для прийняття обґрунтованих управлінських і податкових рішень.

У таблиці 3.2 узагальнено переваги інвентаризація для досліджуваного підприємця.

Таблиця 3.2 – Переваги інвентаризації товарів (овочів) для ФОП «Бистрік Олександр Володимирович»

Перевага	Зміст переваги	Наукове обґрунтування та практичне значення
Забезпечення достовірності облікових даних	Узгодження фактичних залишків товарів із даними обліку.	Реалізує принцип достовірності облікової інформації та мінімізує ризик викривлення показників доходів і запасів.
Підвищення ефективності внутрішнього контролю	Виявлення нестач, надлишків і пересортиці товарів.	Сприяє своєчасному реагуванню на порушення товарного обігу та посиленню контрольної функції обліку.
Контроль якості та строків придатності продукції	Ідентифікація товарів з простроченим або критичним строком реалізації.	Забезпечує дотримання вимог безпечності харчових продуктів і зменшує ризик реалізації неякісної продукції.
Мінімізація товарних втрат	Запобігання псуванню, списанню та нераціональному зберіганню товарів.	Підвищує економічну ефективність діяльності ФОП і знижує непродуктивні витрати.
Підтвердження повноти відображення доходів	Зіставлення товарних залишків з обсягами реалізації.	Дозволяє виявити необліковані операції та забезпечує коректність податкових показників.
Оптимізація товарних запасів	Формування обґрунтованих рішень щодо поповнення та ротації товарів.	Підсилює управлінську функцію обліку та сприяє раціональному управлінню оборотним капіталом.
Забезпечення простежуваності товарного руху	Підтвердження походження та руху харчових продуктів.	Важливо для відповідності вимогам санітарного та податкового законодавства.
Підвищення платіжної дисципліни	Контроль відповідності товарних і грошових потоків.	Зменшує ризики фінансових порушень у розрахунках з покупцями.
Зниження податкових ризиків	Документальне підтвердження фактичного стану активів.	Сприяє успішному проходженню податкових перевірок
Інформаційна база для управлінських рішень	Отримання аналітичних даних щодо структури та оборотності товарів.	Підвищує якість стратегічного і тактичного планування діяльності ФОП.
Інтеграція з автоматизованими обліковими системами	Коригування облікових даних у цифровому середовищі.	Забезпечує актуальність електронних реєстрів і підвищує ефективність автоматизованого обліку.
Підвищення довіри контрагентів і контролюючих органів	Прозорість і впорядкованість облікових процесів.	Формує позитивну ділову репутацію ФОП та сприяє стабільності господарських відносин.

Процес проведення інвентаризації у ФОП 2 групи, що здійснює оптовий і роздрібний продаж продуктів харчування, забезпечує комплексні облікові, контрольні та управлінські переваги. Інвентаризація не лише підтверджує достовірність облікових даних, а й виступає ефективним інструментом управління товарними запасами, мінімізації ризиків і підвищення економічної результативності підприємницької діяльності в умовах підвищених вимог до безпечності та простежуваності харчових продуктів.

Законодавчо-нормативне регулювання необхідності проведення інвентаризації у фізичної особи-підприємця другої групи, який здійснює оптовий та роздрібний продаж продуктів харчування, ґрунтується на сукупності норм бухгалтерського, податкового та спеціального законодавства у сфері обігу харчових продуктів. У науковому контексті інвентаризація розглядається як обов'язковий елемент системи внутрішнього контролю, що забезпечує реалізацію принципів достовірності, повноти та відповідності облікової інформації фактичному стану активів.

Передусім, необхідність проведення інвентаризації впливає із загальних засад бухгалтерського обліку, закріплених у законодавстві України, відповідно до яких облік має забезпечувати правдиве та неупереджене відображення господарських операцій і стану активів. Хоча ФОП 2 групи не зобов'язані вести бухгалтерський облік у повному обсязі, вимоги щодо достовірності облікових даних та підтвердження їх фактичним станом поширюються і на суб'єктів спрощеної системи. Інвентаризація в цьому аспекті виступає універсальним інструментом перевірки відповідності облікових показників реальним товарним залишкам.

З позицій податкового законодавства, проведення інвентаризації є обґрунтованим механізмом підтвердження правильності визначення доходу, який для ФОП 2 групи формується за касовим методом. Фактичні залишки товарів безпосередньо корелюють з обсягами реалізації та грошових надходжень, а отже, інвентаризація дозволяє знизити ризик заниження або завищення доходів і забезпечити дотримання принципу податкової нейтральності. У разі здійснення

перевірок саме результати інвентаризації слугують доказовою базою обґрунтованості податкових показників.

Особливе значення інвентаризація набуває у контексті законодавства про безпечність та якість харчових продуктів. Норми, що регулюють діяльність операторів ринку харчових продуктів, вимагають забезпечення простежуваності продукції, контролю строків придатності, умов зберігання та обігу товарів. Інвентаризація в цьому аспекті виконує не лише облікову, а й регуляторно-контрольну функцію, оскільки дозволяє систематизувати інформацію про наявні запаси, виявити продукцію, що не відповідає встановленим вимогам, та запобігти її реалізації.

Крім того, нормативне регулювання інвентаризації опосередковано пов'язане з використанням реєстраторів розрахункових операцій, адже зіставлення даних інвентаризації з інформацією фіскальних звітів забезпечує контроль повноти відображення товарообігу та грошових розрахунків. Такий підхід відповідає принципам прозорості та контролюваності господарської діяльності, закладеним у чинному законодавстві.

Отже, законодавчо-нормативне регулювання необхідності проведення інвентаризації у ФОП 2 групи, який займається оптовим і роздрібним продажем продуктів харчування, має комплексний характер. Воно базується на вимогах бухгалтерського та податкового законодавства щодо достовірності обліку, а також на спеціальних нормах у сфері безпечності харчових продуктів. Інвентаризація в такому середовищі виступає обов'язковим елементом забезпечення законності,

Насамперед, загальні підходи до інвентаризації закріплені у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який визначає принцип достовірності та повноти облікової інформації. Хоча фізичні особи - підприємці, зокрема платники єдиного податку, не зобов'язані вести бухгалтерський облік у повному обсязі, вимога щодо правдивого відображення господарських операцій та наявності активів є універсальною. Інвентаризація у цьому контексті виступає способом фактичного підтвердження даних обліку щодо

наявності товарних запасів, які є ключовим елементом діяльності ФОП у сфері торгівлі продуктами харчування.

Методологічні засади проведення інвентаризації конкретизовані у Положенні про інвентаризацію активів та зобов'язань. Хоча зазначений нормативний акт адресований насамперед юридичним особам, його положення широко застосовуються як методичний орієнтир і для ФОП. Документ визначає інвентаризацію як процес звірки фактичної наявності активів із даними обліку, що в науковому розумінні забезпечує реалізацію принципу превалювання сутності над формою та підвищує якість облікової інформації.

З позицій Податкового кодексу України, інвентаризація є важливим інструментом підтвердження правильності формування доходу платника єдиного податку. Для ФОП 2 групи об'єктом оподаткування є дохід, визначений за касовим методом, однак фактичні залишки товарів безпосередньо пов'язані з обсягами реалізації. У разі проведення документальних перевірок саме результати інвентаризації можуть використовуватися як доказ реальності господарських операцій та обґрунтованості податкових показників, що впливає з контрольних повноважень податкових органів, визначених Податковим кодексом України.

Особливу роль інвентаризація відіграє у контексті Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», який зобов'язує операторів ринку харчових продуктів забезпечувати простежуваність продукції, контроль її обігу, умов зберігання та строків придатності. Інвентаризація товарних запасів у ФОП, що реалізує продукти харчування, фактично є одним із механізмів виконання цих вимог, оскільки дозволяє систематизувати інформацію про наявні партії товарів, виявити продукцію, що не відповідає вимогам безпечності, та запобігти її реалізації.

Крім того, нормативна необхідність інвентаризації опосередковано пов'язана з вимогами законодавства про застосування реєстраторів розрахункових операцій, оскільки співставлення даних фіскальних звітів РРО з фактичними залишками товарів є елементом контролю повноти відображення товарообігу та доходів. Така

узгодженість відповідає принципам прозорості та контрольованості підприємницької діяльності, закладеним у чинному правовому полі.

Методика інвентаризації у ФОП 2 групи має базуватися на поєднанні документального та фактичного контролю. Основним об'єктом інвентаризації є товарні запаси харчових продуктів, які підлягають суцільному або вибірковому перерахунку, зважуванню чи вимірюванню залежно від їх фізичних характеристик. Особлива увага приділяється ідентифікації товарів за найменуванням, партією, датою надходження та строком придатності, що забезпечує виконання вимог простежуваності харчових продуктів.

Документальний аспект методики передбачає зіставлення фактичних даних з показниками первинних документів (видаткових накладних, товарно-транспортних накладних, фіскальних чеків, звітів РРО), а також із даними облікових реєстрів доходів і товарного руху. Такий підхід дозволяє виявити розбіжності, пов'язані з помилками обліку, втратами або порушеннями порядку реалізації товарів.

Важливим елементом методики є оцінка якісного стану продукції. У межах інвентаризації здійснюється перевірка умов зберігання, відповідності маркування та наявності супровідних документів, що підтверджують безпечність і якість харчових продуктів. Це забезпечує інтеграцію інвентаризації з системою контролю якості та санітарно-гігієнічних вимог.

Алгоритм проведення інвентаризації у ФОП 2 групи доцільно реалізовувати у вигляді послідовних етапів.

На підготовчому етапі визначаються об'єкти та строки інвентаризації, формується перелік товарних позицій і готується відповідна облікова та супровідна документація. За потреби припиняється рух товарів на час проведення інвентаризації, що мінімізує ризик викривлення результатів.

Основний етап передбачає фактичну перевірку наявності товарів шляхом їх перерахунку, зважування або вимірювання. Результати фіксуються у інвентаризаційних описах із зазначенням найменування продукції, кількості, одиниці виміру, строку придатності та стану товару. Паралельно здійснюється

перевірка грошових коштів, зокрема залишків у касі та результатів денних звітів РРО/ПРРО, що дозволяє співставити товарні та грошові потоки.

На аналітичному етапі здійснюється зіставлення фактичних даних інвентаризації з обліковими показниками. Виявлені розбіжності класифікуються як надлишки, нестачі або пересортиця. Для кожного випадку визначаються можливі причини виникнення, що має важливе значення для удосконалення облікових і контрольних процедур.

Завершальний етап інвентаризації передбачає документальне оформлення результатів та їх відображення в обліку. За підсумками інвентаризації складаються відповідні акти, а виявлені нестачі або непридатна продукція підлягають списанню у встановленому порядку. Отримана інформація використовується для коригування облікових даних, оптимізації товарних запасів і підвищення ефективності управління діяльністю ФОП.

Таким чином, методика та алгоритм проведення інвентаризації у ФОП 2 групи, що здійснює оптовий і роздрібний продаж продуктів харчування, мають комплексний характер і поєднують облікові, контрольні та управлінські аспекти. Реалізація такого підходу забезпечує достовірність облікової інформації, дотримання вимог податкового та спеціального законодавства, а також створює інформаційну основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Документальне оформлення інвентаризації у фізичної особи-підприємця другої групи, який здійснює оптовий та роздрібний продаж продуктів харчування, є завершальним і водночас ключовим етапом інвентаризаційного процесу. У науковому розумінні воно виступає формою фіксації результатів фактичного контролю, що забезпечує доказовість інвентаризації, правомірність подальших облікових рішень та узгодженість фактичних і облікових даних.

Для ФОП 2 групи документальне оформлення інвентаризації має спрощений, але методологічно обґрунтований характер. Воно базується на використанні інвентаризаційних описів і підсумкових актів, які не є типовими формами обов'язкового бухгалтерського обліку, проте виконують функцію первинних документів внутрішнього контролю. Такі документи повинні містити обов'язкові

реквізити первинного документа: назву, дату складання, зміст операції, одиницю виміру, кількісні показники та підпис підприємця.

Інвентаризаційний опис товарів харчування фіксує фактичну наявність запасів за кожною номенклатурною позицією з урахуванням специфіки продукції: строку придатності, умов зберігання та товарного стану. Його дані зіставляються з інформацією первинних облікових документів (накладних, фіскальних чеків, звітів РРО), що створює інформаційну основу для виявлення надлишків, нестач або товарів, непридатних до реалізації.

Підсумковий акт інвентаризації узагальнює результати перевірки та слугує підставою для прийняття управлінських і облікових рішень: коригування облікових показників, списання зіпсованої продукції, оптимізації товарних запасів. У науковому аспекті такі документи забезпечують реалізацію принципу достовірності та підтверджуваності облікової інформації, навіть за умов спрощеної системи обліку.

У таблиці 3.3 узагальнено приклад документації інвентаризації – Інвентаризаційний опис товарів (продукти харчування) ФОП.

Таблиця 3.3 – Запропонована форма документу інвентаризації – «Інвентаризаційний опис товарів (продукти харчування) ФОП»

№ з/п	Найменування товару	Одиниця виміру	Облікова кількість	Фактична кількість	Відхилення (+/-)	Строк придатності	Примітка
1	Яблука свіжі	кг	150	148	-2	до 20.10.2025	Придатні до реалізації
2	Банани	кг	80	80	0	до 18.10.2025	Без зауважень
3	Картопля	кг	300	295	-5	до 30.11.2025	Незначні втрати при зберіганні
4	Морква	кг	120	120	0	до 25.11.2025	Без зауважень
5	Апельсини	кг	60	62	+2	до 22.10.2025	Надлишок
							
Підсумок:							
Загальна нестача — 7 кг							
Загальний надлишок — 2 кг							
Висновок інвентаризації: Виявлені розбіжності мають операційний характер і пов'язані з природними втратами та похибками зважування. Товари з простроченим строком придатності не виявлені.							
ФОП _____ /підпис/							
Дата складання: ____ 2025 р.							

**Джерело: складено автором.*

Також, на нашу думку доцільно розробити та використовувати в інвентаризаційному процесі інструктивну карту. Інструктивна карта є документом, який систематизує та регламентує порядок проведення інвентаризації активів і зобов'язань підприємства. Інструктивна карта визначає послідовність дій відповідальних осіб, методи перевірки фактичної наявності та стану об'єктів обліку, а також правила оформлення та фіксації результатів інвентаризації відповідно до чинного законодавства і внутрішніх регламентів установи. Необхідність застосування інструктивної карти інвентаризації зумовлена потребою у чіткому нормативно-методичному регламентуванні дій відповідальних осіб на всіх етапах проведення інвентаризації. Відсутність уніфікованого алгоритму виконання інвентаризаційних процедур може призводити до формального підходу, зниження якості контролю, виникнення помилок у бухгалтерському обліку та викривлення фінансової звітності.

Інструктивна карта інвентаризації виступає ефективним інструментом організації та стандартизації інвентаризаційної діяльності, сприяє підвищенню об'єктивності та достовірності отриманих результатів, а також забезпечує дотримання вимог чинного законодавства і внутрішніх регламентів установи. Її застосування є необхідною умовою підвищення рівня внутрішнього контролю, раціонального використання ресурсів і прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Тобто, вона забезпечує єдиний, уніфікований підхід до проведення інвентаризаційних процедур, підвищенні їх об'єктивності, достовірності та контрольованості. Вона слугує інструментом організації та координації роботи інвентаризаційної комісії, сприяє мінімізації помилок і зловживань, а також забезпечує зіставлення фактичних даних з обліковими показниками для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Означуване вище, підтверджує актуальність застосування розглянутого документу.

Приклад запропонованої форми інструктивної карти інвентаризації товарів (овочів) узагальнено у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 - Запропонована форма інструктивної карти інвентаризації товарів (овочів)

Етап інвентаризації	Зміст та порядок виконання	Відповідальні особи	Документальне оформлення та облікове значення
Підготовчий етап	Забезпечується організаційна підготовка до проведення інвентаризації: визначається дата та місце її проведення, припиняються операції з надходження і вибуття товарів, здійснюється підготовка складських приміщень та засобів зважування	ФОП (особисто) або уповноважена матеріально відповідальна особа	Розпорядження (наказ) ФОП про проведення інвентаризації; створює правові підстави для здійснення контрольної процедури
Формування інвентаризаційної комісії (за потреби)	За наявності найманих працівників визначається склад інвентаризаційної комісії з метою забезпечення об'єктивності результатів	ФОП, члени комісії	Визначення складу комісії у наказі; підвищує достовірність та контрольний характер інвентаризації
Фактичний підрахунок товарів	Проводиться суцільний фактичний огляд і підрахунок овочів шляхом зважування або перерахунку з урахуванням їх фізичного стану (свіжість, пошкодження, псування)	Матеріально відповідальна особа, ФОП	Інвентаризаційний опис товарів; фіксує фактичну наявність товарних запасів
Порівняння з обліковими даними	Зіставляються фактичні залишки овочів із даними обліку товарів ФОП (книга обліку доходів або внутрішній товарний облік)	ФОП	Порівняльна відомість; дозволяє виявити розбіжності між фактичними та обліковими даними
Виявлення інвентаризаційних різниць	Визначаються надлишки або нестачі товарів, з урахуванням природних втрат, властивих овочевій продукції	ФОП, комісія (за наявності)	Акт інвентаризації; слугує підставою для прийняття управлінських рішень
Аналіз причин відхилень	Досліджуються причини виникнення нестач або надлишків (псування, усушка, неточності обліку, порушення умов зберігання)	ФОП	Пояснювальні записки; забезпечують аналітичне обґрунтування результатів
Відображення результатів в обліку	Результати інвентаризації враховуються у внутрішньому обліку ФОП та при формуванні податкової інформації	ФОП	Коригування облікових даних; забезпечує достовірність інформації про товарні запаси
Узагальнення та зберігання документів	Інвентаризаційні документи систематизуються та зберігаються відповідно до встановлених строків	ФОП	Архів інвентаризаційних матеріалів; використовується для контролю та перевірок

*Джерело: складено автором.

Інвентаризація овочів та інших продуктів харчування має враховувати специфіку швидкопсувних товарів, що зумовлює необхідність:

- оперативного проведення фактичного підрахунку;
- оцінки якісного стану продукції;
- документального підтвердження втрат від природного убутку;
- дотримання санітарних та складських вимог.

3.3 Перспективи приведення видів економічної діяльності ФОП у відповідність до класифікатора NACE 2.1 -UA

У контексті гармонізації національної системи статистичного та економічного обліку з європейськими стандартами актуальним є питання доцільності переходу фізичних осіб — підприємців на класифікацію видів економічної діяльності за системою NACE 2.1. Зазначена система є оновленою версією європейського класифікатора, яка враховує структурні зміни в економіці, розвиток цифрових технологій, інноваційних видів діяльності та сфери послуг.

Перехід ФОП на систему NACE 2.1 у перспективі є доцільним з огляду на необхідність забезпечення більш точної ідентифікації видів економічної діяльності, якими займаються суб'єкти господарювання. Удосконалена деталізація класифікаційних груп сприяє підвищенню якості статистичних даних, прозорості обліку та коректності економічного аналізу на макро- та мікрорівнях.

Крім того, застосування NACE 2.1 створює передумови для спрощення інтеграції українських підприємців у європейський економічний простір, полегшує участь ФОП у міжнародних проєктах, грантових програмах та транскордонній співпраці. Узгодженість класифікації видів діяльності з європейськими нормами також сприяє зменшенню адміністративних бар'єрів і підвищенню інституційної довіри до суб'єктів малого підприємництва.

Перехід фізичних осіб-підприємців на систему NACE 2.1 у середньо- та довгостроковій перспективі є економічно та організаційно обґрунтованим, оскільки сприяє модернізації обліково-статистичної системи, підвищенню

конкурентоспроможності ФОП і забезпеченню відповідності національної економіки сучасним європейським стандартам.

Переходу на класифікацію видів економічної діяльності NACE 2.1 передуює комплекс нормативно-правових актів як міжнародного, так і національного рівнів, що визначають правові, методологічні та організаційні вимоги до впровадження цієї системи.

Перш за все, основу для використання NACE 2.1 як європейської статистичної класифікації встановлює Регламент (ЄС) № 1893/2006 Європейського парламенту та Ради від 20 грудня 2006 р., який закріплює статистичну класифікацію видів економічної діяльності NACE Rev.2 для всіх країн Європейського Союзу з метою забезпечення порівнюваності статистичних даних.

Подальше оновлення цієї класифікації до NACE Rev. 2.1 відбулося шляхом прийняття Делегованого регламенту (ЄУ) 2023/137 Комісії від 10 жовтня 2022 р., який вніс зміни до оригінального Регламенту № 1893/2006, адаптуючи його до сучасних економічних реалій і технічних вимог статистичного обліку. Саме цей документ формує юридичну базу для застосування NACE Rev. 2.1 у виробництві європейської статистики з урахуванням оновлених категорій, угруповань і пояснень.

На національному рівні впровадження класифікації NACE 2.1-UA в Україні визначено нормативними документами Державної служби статистики. Наказ Держстату від 28.10.2025 № 191 «Про затвердження Класифікації видів економічної діяльності (NACE 2.1-UA)» затверджує адаптовану для української практики версію класифікації та встановлює її застосування з 1 січня 2027 р. Цей національний документ імплементує вимоги європейського класифікатора у національну статистичну систему, визначаючи механізми організаційно-методичного впровадження та відповідальність структур Держстату за реалізацію переходу на NACE 2.1-UA.

Крім того, впровадження NACE 2.1-UA відповідає програмним та договірним зобов'язанням України щодо гармонізації статистичних стандартів із ЄС, зокрема вимогам статті 355 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом,

яка передбачає поступову адаптацію національного законодавства до європейського.

Таким чином, нормативно-правову основу переходу на систему NACE 2.1 складають як європейські регламенти, що визначають структуру і правила класифікації економічної діяльності, так і національні акти, що імплементують ці вимоги до українського контексту статистичної практики.

На рисунку 3.7 узагальнено завдання, які стоять перед фізичними особами-підприємцями в контексті переходу на систему NACE 2.1.

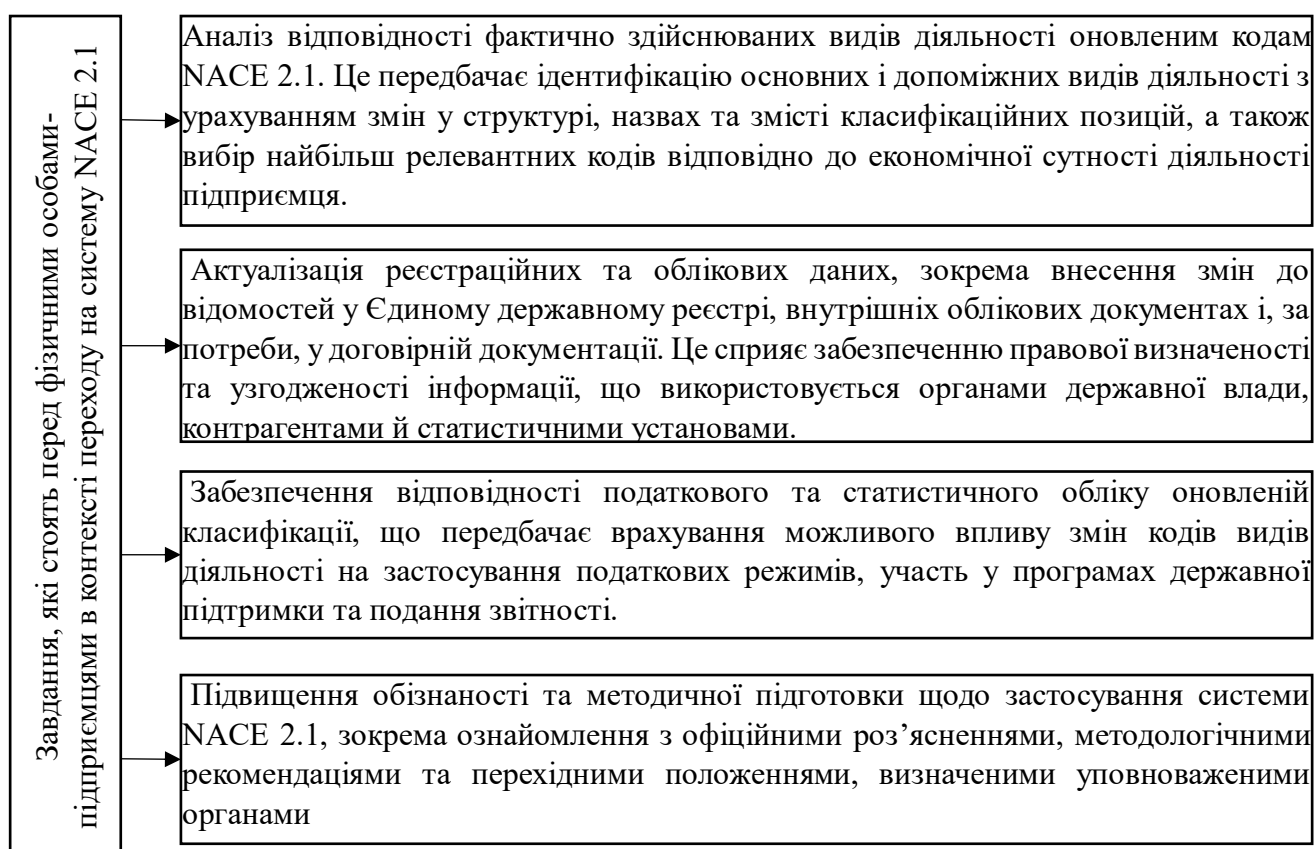

Рисунок 3.7 - Завдання, які стоять перед фізичними особами- підприємцями в контексті переходу на систему NACE 2.1

**Джерело: складено автором.*

Виконання зазначених завдань є необхідною умовою успішного переходу фізичних осіб-підприємців на систему NACE 2.1, забезпечує безперервність підприємницької діяльності, коректність облікових процесів та інтеграцію ФОП у сучасну європейську систему економічної класифікації.

У контексті гармонізації національної системи класифікації видів економічної діяльності України з європейськими стандартами, КВЕД 46.90 «Неспеціалізована оптова торгівля» повністю кореспондує з кодом NACE 2.1 – 46.90 “Non-specialised wholesale trade” (UA-адаптація).

Зазначений вид діяльності охоплює оптові торговельні операції з широким асортиментом товарів без домінування окремої товарної групи, що зумовлює його інтегративний характер та можливість поєднання з іншими спеціалізованими та допоміжними видами діяльності.

У таблиці 3.5 узагальнено відповідність суміжних КВЕД класифікації NACE 2.1 (UA).

Таблиця 3.5 - Відповідність суміжних КВЕД класифікації NACE 2.1 (UA)

КВЕД (UA)	Назва виду діяльності	Відповідний код NACE Rev. 2.1 (UA)	Наукова характеристика відповідності
46.90	Неспеціалізована оптова торгівля	46.90 Non-specialised wholesale trade	Повна відповідність; охоплює оптовий продаж різномірних товарів без чіткої спеціалізації
10.39	Інші види перероблення та консервування фруктів і овочів	10.39 Other processing and preserving of fruit and vegetables	Формує виробничу базу для подальшої оптової реалізації
46.21	Оптова торгівля зерном, насінням, кормами	46.21 Wholesale of grain, unmanufactured tobacco, seeds and animal feeds	Спеціалізований сегмент оптової торгівлі, який може поєднуватися з 46.90
46.36	Оптова торгівля цукром і кондитерськими виробами	46.36 Wholesale of sugar, chocolate and sugar confectionery	Товарна спеціалізація в межах оптового ринку продовольства
46.37	Оптова торгівля кавою, чаєм, какао та прянощами	46.37 Wholesale of coffee, tea, cocoa and spices	Вузькоспеціалізований напрям, сумісний із неспеціалізованою оптовою торгівлею

**Джерело: узагальнено автором.*

Таким чином, КВЕД 46.90 у редакції NACE 2.1 (UA) зберігає повну структурну та змістовну ідентичність із європейською класифікацією, виконуючи роль базового універсального коду оптової торгівлі. Інші перелічені види діяльності формують вертикально та горизонтально інтегроване середовище, яке охоплює

виробництво, спеціалізовану оптову торгівлю, роздрібну реалізацію, маркетингове та управлінське забезпечення.

На рисунку 3.8 узагальнено ключові перспективи розвитку фізичних осіб-підприємців у зв'язку з гармонізацією діяльності відповідно до системи NACE 2.1.

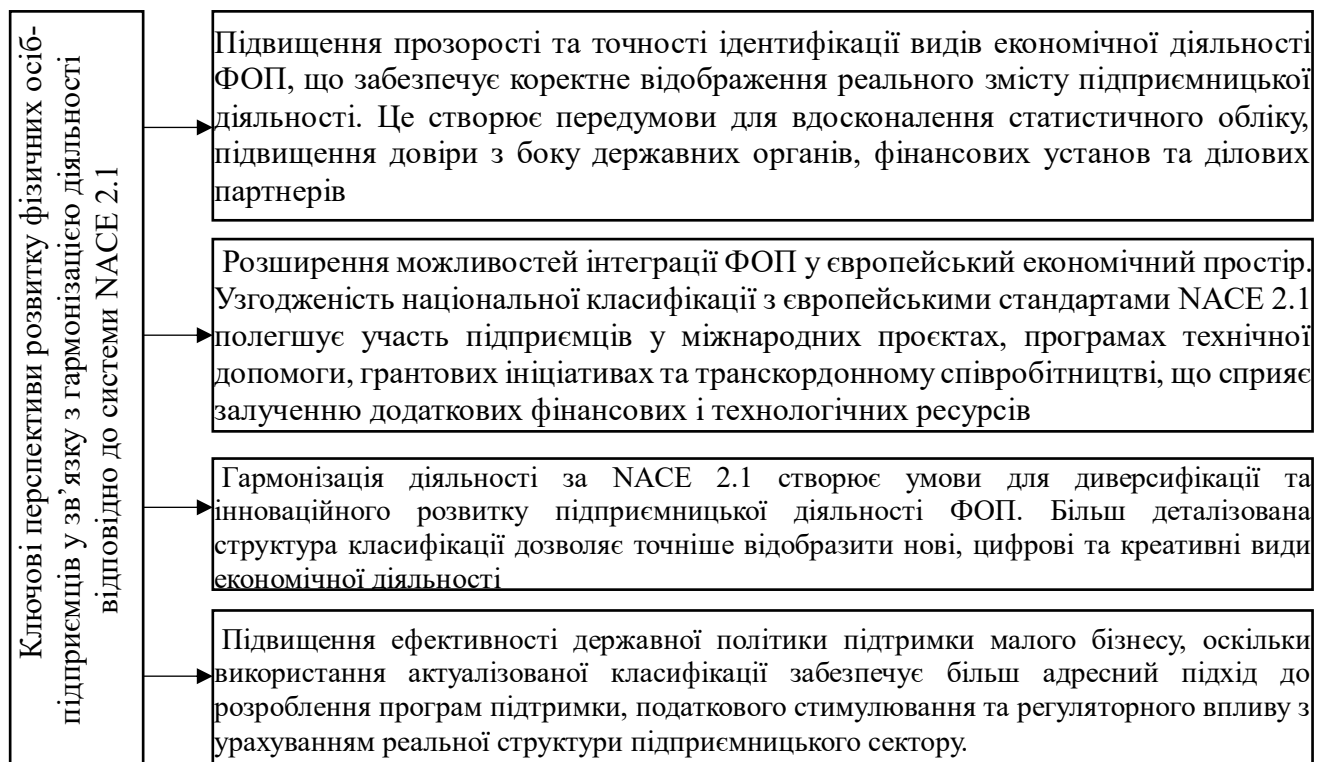

Рисунок 3.8 - Ключові перспективи розвитку фізичних осіб- підприємців у зв'язку з гармонізацією діяльності відповідно до системи NACE 2.1

**Джерело: складено автором.*

Гармонізація діяльності фізичних осіб-підприємців відповідно до системи NACE 2.1 є важливим чинником їх сталого розвитку, підвищення конкурентоспроможності та адаптації до європейських економічних стандартів, що в перспективі сприятиме посиленню ролі ФОП у соціально-економічному розвитку України.

ВИСНОВКИ

1. За результатами дослідження встановлено, що розрахунки з покупцями у підприємницькій діяльності є формою економічних взаємовідносин, що виникають у процесі реалізації товарів, виконання робіт або надання послуг і зумовлюють виникнення зобов'язань покупця щодо здійснення оплати у грошовій чи іншій передбаченій договором формі у встановлені строки. У результаті таких операцій формується дебіторська заборгованість суб'єкта господарювання, яка визнається активом, погашення якого очікується у майбутніх періодах, та посідає вагомe місце у складі оборотних активів підприємства. Розрахунки з покупцями слід розглядати як комплексну економічну категорію, що поєднує облікову, фінансову та управлінську складові, а ефективність їх організації залежить від узгодженості зазначених підходів.

2. Результати аналізу наукових праць дозволили визначити мету бухгалтерського обліку розрахунків з покупцями, як формування повної, достовірної та своєчасної інформаційної бази про стан дебіторської заборгованості, обсяги виручки від реалізації та рух грошових коштів для забезпечення контролю за дотриманням лімітів доходу (згідно з обраною групою єдиного податку), виконання податкових зобов'язань та оптимізації грошових потоків. Встановлено, що у сучасному науковому дискурсі цифровізація облікових процесів ФОП розглядається як фундаментальний чинник забезпечення фіскальної прозорості та операційної ефективності. Вибір програмного забезпечення для обліку розрахунків з покупцями базується на принципах інтегрованості, мобільності та відповідності вимогам законодавства щодо фіскалізації.

3. Доведено, що на сьогодні актуальності набуває питання використання внутрішнього самоконтролю ФОП, який розглядається не лише як засіб забезпечення фіскальної дисципліни, а як превентивна складова системи фінансової безпеки суб'єкта малого підприємництва. В умовах посилення регуляторних вимог (зокрема обов'язкової фіскалізації та запровадження військового збору для всіх груп спрощеної системи), самоконтроль стає критичним

інструментом мінімізації штрафних ризиків. Сутність внутрішнього самоконтролю ФОП - це сукупність регулярних процедур перевірки власної господарської діяльності, що здійснюються безпосередньо підприємцем або найманим персоналом, з метою встановлення відповідності фактичних операцій з покупцями вимогам чинного законодавства, стандартам документообігу та внутрішнім бізнес-цілям.

4. ФОП «Бистрік Олександр Володимирович» здійснює свою діяльність за КВЕД: 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля, 10.39 Інші види перероблення та консервування фруктів і овочів; 46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин; 47.76 Роздрібна торгівля квітами, рослинами, насінням, добривами, домашніми тваринами та кормами для них у спеціалізованих магазинах; 70.21 Діяльність у сфері зв'язків із громадськістю; 70.22 Консультування з питань комерційної діяльності й керування; 73.20 Дослідження кон'юнктури ринку та виявлення громадської думки; 46.37 Оптова торгівля кавою, чаєм, какао та прянощами; 46.36 Оптова торгівля цукром, шоколадом і кондитерськими виробами.

5. Організація обліку фізичної особи – підприємця «Бистрік Олександр Володимирович» здійснюється відповідно до вимог Податкового кодексу України, що регламентують застосування спрощеної системи оподаткування. Підприємець, віднесений до другої групи платників єдиного податку, веде облік доходів у спрощеному порядку без визначення фінансового результату діяльності, що передбачає відображення виключно фактів надходження грошових коштів у готівковій або безготівковій формах. Доходом визнається сума виручки від реалізації товарів без урахування здійснених витрат, що, з одного боку, обмежує можливості детального аналітичного контролю собівартості, а з іншого — забезпечує спрощення облікових процедур та зменшення облікового навантаження на підприємця. Взаємовідносини ФОП 2 групи з покупцями ґрунтуються на договірних засадах, які можуть мати як формалізований (письмові договори поставки, купівлі-продажу), так і спрощений характер (публічні договори, усні домовленості у межах роздрібної торгівлі).

6. Взаємовідносини ФОП 2 групи з покупцями ґрунтуються на договірних засадах, які можуть мати як формалізований (письмові договори поставки, купівлі-продажу), так і спрощений характер (публічні договори, усні домовленості у межах роздрібної торгівлі). Особливу роль у системі взаємодії з покупцями відіграє первинне документування. Видаткові накладні, товарно-транспортні накладні, а також розрахункові документи (касові чеки, квитанції, банківські виписки) забезпечують фіксацію основних параметрів господарських операцій.

7. Звітування ФОП 2 групи є систематизованим процесом узагальнення облікових даних з метою виконання фіскальної функції держави та забезпечення інформаційної прозорості підприємницької діяльності. Базовим елементом звітності ФОП 2 групи є податкова декларація платника єдиного податку.

8. За результатами дослідження обґрунтовано доцільність автоматизації обліку за допомогою програми «BAS: Бухгалтерія». Переваги автоматизації облікового процесу полягають у наступному: автоматичне формування проводок, реєстрація господарських операцій у режимі реального часу, мінімізація ручного введення даних; можливість оперативного відстеження заборгованості за кожним контрагентом, формування аналітичних звітів; автоматизоване створення рахунків, актів, накладних, можливість зберігання електронного архіву документів; гнучка система аналітичних розрізів, формування звітів за обраними параметрами та ін.

9. Обґрунтовано доцільність періодичного проведення інвентаризації у фізичної особи-підприємця другої групи, який здійснює оптову та роздрібну торгівлю продуктами харчування, що зумовлено сукупністю економічних, облікових і контрольних чинників, що визначають специфіку даного виду діяльності. Інвентаризація овочів та інших продуктів харчування має враховувати специфіку швидкопсувних товарів, що зумовлює необхідність: оперативного проведення фактичного підрахунку; оцінки якісного стану продукції; документального підтвердження втрат від природного убутку; дотримання санітарних та складських вимог.

10. У контексті гармонізації національної системи статистичного та економічного обліку з європейськими стандартами актуальним є питання

доцільності переходу фізичних осіб-підприємців на класифікацію видів економічної діяльності за системою NACE 2.1. Зазначена система є оновленою версією європейського класифікатора, яка враховує структурні зміни в економіці, розвиток цифрових технологій, інноваційних видів діяльності та сфери послуг. Встановлено, що перехід ФОП на систему NACE 2.1 у перспективі є доцільним з огляду на необхідність забезпечення більш точної ідентифікації видів економічної діяльності, якими займаються суб'єкти господарювання. Гармонізація діяльності фізичних осіб-підприємців відповідно до системи NACE 2.1 є важливим чинником їх сталого розвитку, підвищення конкурентоспроможності та адаптації до європейських економічних стандартів, що в перспективі сприятиме посиленню ролі ФОП у соціально-економічному розвитку України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бардадим М., Свічкарь Н. Облік та управління дебіторською заборгованістю для зміцнення фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-11>.
2. Борисенко І.О., Шибковський Д.І., Педченко Н.С. Вплив кредиторської та дебіторської заборгованості на фінансовий результат підприємства. *Актуальні питання розвитку науки та забезпечення якості освіти у XXI столітті*. Полтава, 2024. С. 172–174.
3. Дворніченко М. Аудит розрахунків з покупцями: організаційно-методичні засади. *Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 18 листопада 2025 р.) / за ред. проф. Назаренка О.В. Суми: СНАУ, 2025. с*
4. Дворніченко М. Особливості організації обліку розрахунків з покупцями в інформаційному середовищі програми «BAS БУХГАЛТЕРІЯ». *Всеукраїнської наукової конференції студентів та аспірантів, присвяченої Міжнародному дню студента, (17-21 листопада 2025 року, м. Суми)*. С. 133-134.
5. Ковальчук Т., Урсуляк Д. Облік розрахунків з покупцями та замовниками в умовах ризиковості. *Збірник наукових праць ЛОГОΣ*. 2021. № 13. <https://doi.org/10.36074/logos-10.12.2021.v1.13>.
6. Кононенко Л.В., Сисоліна Н.П., Юрченко О.В. Управління дебіторською заборгованістю: сучасний стан, проблеми, перспективи, інформаційне забезпечення. *Економічний простір*. 2021. № 166. С. 104–109. DOI:<https://doi.org/10.32782/2224-6282/166-18>.
7. Кравченко О., Кобець Т. Організація обліку дебіторської заборгованості та шляхи її вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2021. № 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-58>.

8. Крупельницька І.Г. Дослідження сучасних особливостей обліку та контролю розрахунків з покупцями. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2023. № 2(82). С. 116-120.
9. Лащик І., Віблій П., Коць О. Особливості управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2022. № 1(74). С. 68-75.
10. Ленко І.В., Колесніченко А.С. Поняття дебіторської заборгованості та деякі питання її регулювання. *Review of transport economics and management*. 2021. Вип. 6 (21). С. 91–97.
11. Лоханова Н.О., Сиротенко Н.А. Дискусійні обліково-аудиторські аспекти дебіторської заборгованості підприємств України в умовах особливого правового режиму. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 13. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-13-09-01>.
12. Мамонтова Н.А., Корнійчук Т.С. Особливості обліку дебіторської заборгованості за національними і міжнародними стандартами. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2021. № 21(49). С. 115–119. DOI: [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2021-21\(49\)-115-119](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2021-21(49)-115-119).
13. Міньковська А.В., Чернецька О.В., Гавриш В.О. Розрахунки з покупцями і замовниками як об'єкт обліку і оподаткування. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 10. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-10-09-01>.
14. Податковий кодекс України. URL: <http://surl.li/hkqv> (дата звернення 23.11.2025).
15. Попович О., Філімонова С. Організація обліку розрахунків з покупцями та замовниками. *Молодий вчений*. 2023. № 9 (121). С. 26-30.
16. Пугаченко О., Зарудна Н. Внутрішній контроль порядку відображення в обліку дебіторської заборгованості. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-73>.

17. Савченко А., Горелик Д., Гаврилюк В., Вербіцький О. Дебіторська заборгованість та її вплив на фінансовий результат діяльності підприємства. *Український економічний часопис*, 2025. № 8. С. 123–127.

18. Слепченко В., Скрипник М. Методика обліку розрахунків підприємства з покупцями та замовниками. *Економіка та суспільство*. 2021. № 29. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-4>.

19. Степаненко О. Економічна природа дебіторської та кредиторської заборгованостей, їх місце в бізнес-процесах підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 1 (52). С. 224-232. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-31>.

20. Степаненко О.І., Дубовик М.Ф. Аналіз дебіторської заборгованості, її вплив на фінансовий стан та ділову активність підприємства. Проблеми системного підходу в економіці. 2022. № 2. С. 116–125.

21. Ткачук Л., Венда Ч. Теоретико-методологічні аспекти управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 84–90. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.84.90>.

22. Чепець О., Юрченко С., Волчанська Л. Теоретико-методологічні основи визначення дебіторської заборгованості та її класифікація. *Економіка та суспільство*. 2024. (61). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-160>.

23. Шот А.П., Барбаш Д.В. Дебіторська заборгованість та проблеми її стягнення в умовах війни. *Наукові перспективи*. 2024. № 11 (53). С. 812–820.

24. Шурпенкова Р., Луценко К. Теоретичні аспекти та методичні підходи до обліку розрахунків з дебіторами. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-24>.

25. Яременко Л.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю в системі забезпечення ефективної діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. URL: <https://surl.li/yjjrst> (дата звернення: 25.11.2025).

26. Accounts Receivable and Inventories. EBSCO Knowledge Advantage. URL: <https://surl.li/nmbvlo>.

27. Ashutosh Kumar Giri, Alok Singh The impact of innovative technologies on enhancing receivables management. *International Journal of Financial Management and Economics* 2024. № 7(1). P. 400-405.

28. Ivankov V., Chukhlib A., Stender S., Azarenkov G., Nazarenko I. Analysis of the prospects for the introduction of digital technologies in the Ukrainian economy and accounting. *REICE: Revista Electrónica De Investigación En Ciencias Económicas*. 2023. 11(22), 68–86. <https://doi.org/10.5377/reice.v11i22.17343>

29. Siro B., Miroga J. Accounts Receivable Management Practices and Financial Performance of Small and Medium Enterprises. *International Journal of Finance*. 2025. Vol. 10. №. 4, pp. 81 – 97.

30. Yang, M. Accounts Receivable Risk Control in Small and Medium-Sized Enterprises: A Case Study of Manufacturing Industry. *Asia Pacific Economic and Management Review*. 2025. № 2 (5). URL: <https://surl.li/rholed> (accessed 25.11.2025).

ДОДАТКИ